

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Arūno Kasparo,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studento

Magistro darbas

**Uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo
pirkimo – pardavimo sandoris**

Vadovas: lekt. Gintautas Bartkus

Recenzentas: as. Lina Mikalonienė

Vilnius 2009

Turinys

Turinys	1
Ižanga	2
1. Kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris kaip verslo įsigijimo būdas	4
1.1. Verslo įsigijimo būdai	4
1.2. Ketinimų protokolai	7
1.3. Bendrovės patikrinimas	10
1.4. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties, kaip verslo įsigijimo būdo, ypatumai	13
2. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas	16
2.1. Akcija kaip akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas	16
2.2. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyko kokybė	19
3. Kaina	23
3.1. Kainos nurodymo sutartyje būdai	23
3.2. Kainos sumokėjimo būdai	25
4. Pareiškimai ir garantijos	28
4.1. Pareiškimai ir garantijos akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje	28
4.2. Pareiškimų ir garantijų kilmė	30
4.3. Patvirtinimas ir garantija Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse	32
4.4. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse numatomų pareiškimų ir garantijų vieta Lietuvos teisinėje sistemoje	35
5. Sandorio užbaigimas	38
5.1. Sandorio užbaigimas akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje	38
5.2. Sandorio užbaigimo protokolai	40
5.3. Sutarties vykdymas pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą.....	43
6. Atidedamosios sąlygos	45
Išvados	48
Literatūros sąrašas	49
Santrauka	52
Summary	53

Ižanga

Darbe nagrinėjamas uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris kaip verslo įsigijimo (pardavimo) būdas. Ši tema yra aktuali dėl keleto priežasčių. Pirmą iš jų – pastaruoju metu Lietuvoje labai padaugėjo verslo perleidimo atvejų. Praktikai mato keletą šio reiškinio padažnėjimo priežasčių. Pirmoji priežastis yra ta, kad per beveik dvidešimt nepriklausomybės (o tuo pačiu ir laisvos rinkos) metų Lietuvoje susikūrė nemažai verslų ir juos sukūrę žmonės jau nori pasitraukti iš aktyvios veiklos bei pasimėgauti verslo sukurtu turtu. Kita šio reiškinio priežastis yra ta, kad ekonominio nuosmukio metu dalis bendrovių norėdamos pritraukti apyvartinių lėšų yra priverstos parduoti dalį verslo, o lėšų turinčios bendrovės naudojasi puikia plėtros proga¹. Antra šio darbo aktualumo priežastis – akcijų pirkimo – pardavimo sutartis beveik nėra reglamentuota teisės aktuose ir praktika išvystė savitą tipinę šios sutarties formą, kurios daugelio nuostatų vieta Lietuvos civilinėje teisėje nėra aiški. Trečia priežastis yra ta, kad šiuo metu Lietuvoje nėra darbų, išsamiai nagrinėjančių akcijų pirkimo – pardavimo sutartį kaip verslo įsigijimo būdą.

Darbo tyrimo objektas yra uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris kaip verslo įsigijimo (pardavimo) būdas.

Šio darbo tikslas yra išanalizuoti praktikos suformuotas uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandorio metu šalių sudaromų dokumentų (t.y. ikisutartinių dokumentų bei sutarties) nuostatas ir įvertinti jų teisinę reikšmę bei vietą Lietuvos teisės sistemoje. Tikslu bus siekiama darbe išsikeliant šiuos uždavinius: aprašyti ir kvalifikuoti šalių sudaromus ikisutartinius dokumentus, išanalizuoti akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyką, išnagrinėti bei teisiškai įvertinti kainos sumokėjimo mechanizmą, įvertinti pareiškimų ir garantijų vietą Lietuvos teisės sistemoje, kvalifikuoti sandorio užbaigimo institutą bei įvertinti atidedamųjų sąlygų teisinę reikšmę akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje.

Darbas yra originalus savo pasirinktu nagrinėjimo aspektu. J. Kiršienė ir K. Kerutis savo straipsnyje² nagrinėja akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, tačiau ši analizė pateikiama tik kaip palyginimas su įmonės pirkimo – pardavimo sutartimi. Keletas Vilniaus universiteto

---

¹ VARIAKOJIS, A., pranešimas „Verslo pirkimo/pardavimo procesas: verslininko versija“, Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

² KIRŠIENĖ, J., KERUTIS, K., Verslo perleidimas akcijų ar įmonės perdavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė, *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 3(81), p. 24-31.

Teisės fakulteto magistrantų yra nagrinėję kai kuriuos akcijų pirkimo – pardavimo sutarties nuostatas (pavyzdžiui, pareiškimus ir garantijas), tačiau minėtuose darbuose nėra pateiktas šių nuostatų įvertinimas Lietuvos norminio reglamentavimo požiūriu. Šiame darbe pirmą kartą kaip verslo įsigijimo (pardavimo) būdas išsamiai nagrinėjamas uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris bei įvertinama jo metu sudaromų dokumentų nuostatų vieta Lietuvos teisės sistemoje.

Darbe naudojami šie metodai: lingvistinis (aiškinantis sąvokų, pavyzdžiui, „pareiškimai ir garantijos“, prasmę bei kilmę), sisteminis (vertinant skirtingų teisės aktų pateiktą to paties instituto, pavyzdžiui, akcijų kainos, kaip esminės ar neesminės sutarties sąlygos, reglamentavimą), loginis (aiškinant įstatymo nuostatų, pavyzdžiui, prievolės egzistavimo ar neegzistavimo iki įvykdant atidedamąsias sąlygas, prasmę), lyginamasis (palyginant Lietuvos ir Anglijos panašių institutų reglamentavimą), istorinis (įvertinant kai kurių sąvokų, pavyzdžiui, *due diligence*, kilmę) ir teleologinis (analizuojant, koku tikslu šalys sutartyje numato tam tikrą sąlygą, pavyzdžiui, pareiškimus ir garantijas).

Darbo objektas bus analizuojamas remiantis įstatymais bei kitais norminiais teisės aktais bei specialiaja literatūra. Svarbiausi šaltiniai yra Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas³ (toliau šiame darbe vadinamas „CK“ arba „Civiliniu kodeksu“), kadangi akcijų pirkimo – pardavimo sutarčiai taikomos bendrosios pirkimo – pardavimo sutarties reglamentavimo nuostatos. Taip pat labai svarbus šaltinis yra M. Matonio parengta pavyzdinė akcijų pirkimo – pardavimo sutartis⁴ su komentarais, kuria bus remiamasi kaip išviešinta praktikoje naudojamos standartizuotos akcijų pirkimo – pardavimo sutarties forma.

---

³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁴ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 52-60.

1. Kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris kaip verslo įsigijimo būdas

1.1. Verslo įsigijimo būdai

Verslo įsigijimo sąvoka Lietuvos teisės aktuose nėra apibrėžta. Vienintelis teisės aktas, kur vartojamas šis terminas, yra Lietuvos Respublikos darbo kodeksas⁵ (toliau šiame darbe vadinamas „DK“), kurio 138 straipsnyje nustatyta, kad „verslo ar jo dalies perdavimas negali būti teisėta priežastis nutraukti darbo santykius“. Ši nuostata DK atsirado įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvas⁶. J. Kiršienė ir K. Kerutis, remdamiesi Europos Sąjungos teisės aktais bei Lietuvos teismų praktika, teigia, kad „verslo perdavimas apibrėžtinai kaip įmonės nuosavybės perdavimas kitam asmeniui, jeigu tai užtikrina tolesnį įmonės egzistavimą ir jos komercinę veiklą“⁷. Pateiktas verslo perdavimo (o tuo pačiu ir įsigijimo) apibrėžimas yra kritikuotinas. Visų pirma, iš šio apibrėžimo darytina išvada, kad autoriai verslo įsigijimą sieja su pačio juridinio asmens įsigijimu, nes verslo perdavimas turi užtikrinti „tolesnį įmonės egzistavimą ir jos komercinę veiklą“. Manytina, jog verslo įsigijimo sandorio teisinė prigimtis nereikalauja, kad įsigytas verslas ir toliau veiktų kaip savarankiškas subjektas. Įsigyjantis verslą asmuo jį gali inkorporuoti į savo jau egzistuojančio verslo struktūrą. Pavyzdžiui, jei asmuo įsigyja gamyklą, kuri gamina prekes ir pardavinėja jas platintojams, tačiau gamyklą įsigijęs asmuo pats turi parduotuvių tinklą, jis gali nutraukti prekybą su trečiaisiais asmenimis ir gamykla tiesis prekes tik jo parduotuvėms. Tokiu atveju šis sandoris vis vien laikytinas verslo įsigijimu. Antra, galima įsigyti tik dalį įmonės, t.y. kuri nors jos padalinį, ir iš jo išplėtoti atskirą verslą. Pavyzdžiui, logistikos centras turi savo transporto padalinį, kuris teikia pervežimo iš logistikos centro ir į jį paslaugas. Jei asmuo įsigis transporto padalinį, jis galės savarankiškai teikti pervežimo paslaugas, o logistikos centras irgi toliau funkcionuos savarankiškai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, manytina, kad verslo įsigijimas – tai turto ar organizacinės struktūros, kuri funkcionuoja ar gali funkcionuoti kaip atskiras organizacinis vienetas, kontrolės įgijimas.

Atsižvelgiant į aukščiau suformuluotą apibrėžimą, išskirtini tokie verslo įsigijimo būdai: įmonės pirkimas – pardavimas, reglamentuotas Civilinio kodekso šeštos knygos IV

---

⁵ Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.

⁶ 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo.

⁷ KIRŠIENĖ J., KERUTIS K., Verslo perleidimas akcijų ar įmonės perdavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė, *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 3(81), p. 25.

dalis XXIII skyriaus devintame skirsnyje, turto įsigijimas (angliškoje literatūroje vadinamas *asset deal*⁸), reorganizavimas, kurį taip pat reglamentuoja CK, ir akcijų pirkimas – pardavimas (angliškoje literatūroje vadinamas *share deal*⁹).

CK 6.402 straipsnio 1 dalis numato, kad „pagal įmonės pirkimo – pardavimo sutartį pardavėjas įsipareigoja perduoti pirkėjui nuosavybės teise visą įmonę kaip turtinį kompleksą ar jos esminę dalį, išskyrus teises ir pareigas, kurių pardavėjas neturi teisės perduoti kitiems asmenims, o pirkėjas įsipareigoja tai priimti ir sumokėti kainą“. Taigi, šiuo būdu iš esmės įsigyjamas visas įmonės turtas ar esminė jos dalis, o pati įmonė yra tarsi sandorio „priedas“, palengvinantis įsigyto turto administravimą. Šis verslo įsigijimo būdas nėra populiarus Lietuvoje visų pirma dėl Civiliniame kodekse jam keliamų reikalavimų, tokių kaip notarinė sutarties forma su specifiniais priedais (CK 6.403 straipsnis), kas sąlygoja didesnius sandorio kaštus, griežta kreditorių interesų apsaugos procedūra (CK 6.405 straipsnis). Tačiau įmonės pirkimas – pardavimas yra bene gausiausiai iš visų verslo įsigijimo būdų aprašytas Lietuvos autorių. Paminėtini bendras J. Kiršienės ir K. Keručio straipsnis¹⁰, R. Pilipaitės straipsnis¹¹, M. Kuodžio straipsnis¹².

Turto įsigijimo būdu nėra įgyjama juridinio asmens kontrolė, o įsigyjamas tik įmonės turtas, kuris generuoja pajamas (pvz. prekybos centras su nuomininkais, mineralinio vandens gręžinys, ar pan.). Pagrindinis šio verslo įsigijimo būdo privalumas yra tas, kad įgyjant turtą, neįgyjama jokių prievolių, susijusių su tuo turtu. Pagrindiniai trūkumai – notarinė sutarties forma (paprastai šiuo verslo įsigijimo būdu yra įgyjamas nekilnojamasis įmonės turtas), bei poreikis naujai gauti visas licencijas bei leidimus, jei jie reikalingi eksploatuoti turtą.

Reorganizavimas – tai juridinio asmens pasibaigimas, kai jo veikla nesibaigia, o pereina kitam juridiniam asmeniui¹³. Šiuo verslo įsigijimo būdu vienas juridinis asmuo prijungiamas prie kito, sujungiami du juridiniai asmenys, juridinis asmuo išskaidomas ir prijungiamas prie kitų juridinių asmenų, juridinis asmuo padalijamas į keletą savarankiškų juridinių asmenų (CK 2.97 straipsnis). Kai atliekant šiuos veiksmus pasikeičia reorganizuojamą juridinį asmenį kontroliuojantis asmuo, toks veiksmas laikytinas verslo

---

⁸ MARTINIUS, PH., *M&A: Protecting the Purchaser*, 1996, Kluwer Law International, p. 23.

⁹ *Ibid*, p. 19.

¹⁰ KIRŠIENĖ, J., KERUTIS, K., Verslo perleidimas akcijų ar įmonės perdavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė, *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 3(81), p. 24-31.

¹¹ PILIPAITĖ, R., Įmonės pirkimas-pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas, *Juristas*, 2005, Nr. 11, p. 29-36.

¹² KUODIS, M., Kertiniai įmonės pirkimo – pardavimo sutarties aspektai, *Juristas*, 2007, Nr. 11, p. 29-32.

¹³ MIKELĖNAS, V., BARTKUS, G., MIZARAS, V., KESERAUSKAS, Š., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys* – Vilnius: Justitia, 2001, p. 207.

įsigijimu. Reorganizavimas kaip verslo įsigijimo būdas naudojamas retai. Dažniausiai bendrovė visų pirma įsigyjama kitu būdu, pavyzdžiui, nuperkant jos akcijas, o po to reorganizuojama prijungiant prie kito juridinio asmens.

Kaip verslo įsigijimo būdas reorganizavimas dažniausiai atliekamas mainant akcijas. Įsigyjamos bendrovės akcininkai mainais į jų turimas įsigyjamos bendrovės akcijas gauna po reorganizavimo atsirandančio juridinio asmens akcijų, tačiau šiuo atveju yra gana sudėtinga apskaičiuoti, koku santykiu mainyti akcijas. Be to, įsigyjamos bendrovės akcininkai ir po reorganizavimo nepasitraukia iš bendrovės, taigi, reorganizuojant ir naudojant akcijų mainus bendrovė įsigyjama tik iš dalies. Kitas šio verslo įsigijimo būdo trūkumas – ilga ir sudėtinga procedūra. Nepaisant to, šis būdas turi ir vieną labai didelį privalumą – reorganizuojant ir naudojant akcijų mainus nereikia naudoti jokių piniginių lėšų.

Pažymėtina, kad Lietuvoje populiariausias verslo įsigijimo būdas yra kontrolinio bendrovės akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris¹⁴, kuris ir yra šio darbo tyrimo objektas. Šiuo būdu yra įsigyjamas ne bendrovės turtas, o vertybiniai popieriai, suteikiantys teisę valdyti bendrovę. Lyginant su kitais verslo įsigijimo būdais, kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandorio vienas pagrindinių privalumų yra tai, kad šiam sandoriui sudaryti pakanka paprastos rašytinės formos (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo¹⁵ (toliau šiame darbe vadinamas „ABI“) 46 straipsnio 3 dalis). Taigi, šiam sandoriui, skirtingai nei įmonės pirkimui arba turto pirkimui, sutaupomi notariniai kaštai. Kitas svarbus šio sandorio privalumas yra tai, kad perleidžiant akcijas iš esmės bendrovėje niekas nepasikeičia. Išlieka tas pats juridinis asmuo, taigi, naujajam savininkui nereikia iš naujo gauti leidimų, licencijų, atlikinėti teisių perleidimo ar sudarinėti naujų sutarčių. Bendrovės klientai ir tiekėjai labai dažnai net nesužino apie akcininkų pasikeitimą bendrovėje, nes pagal Juridinių asmenų registro nuostatų¹⁶ 23.1.2 punktą, juridinių asmenų registre akcininkas privalo būti registruojamas tik tokiu atveju, jei jis yra vienintelis bendrovės akcininkas. Jei akcininkų yra keletas, jie neregistruojami, taigi, ir neišviešinami tretiesiems asmenims. Visgi šis verslo įsigijimo būdas turi ir trūkumų. Pagrindinis jų būtent ir yra susijęs su bendrovės veiklos nepertraukiamumu. Vykdydama savo veiklą bendrovė

---

¹⁴ JUODKA, R., pranešimas „Verslo pardavimo būdai. Teismų praktika“, Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

¹⁵ Valstybės Žinios, 2000, Nr.: 64-1914.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2003, Nr.: 107-4810.

atlieka įvairiausius veiksmus: perka, parduoda, teikia paslaugas, priima ir atleidžia darbuotojus, skolinasi *etc.* Atliekant visus šiuos veiksmus visada yra neigiamų pasekmių rizika. Nusipirktas turtas gali būti su defektais, parduodant pirkėjas gali nesumokėti kainos, teikiant paslaugas gali atsirasti žala, atleistas darbuotojas gal kreiptis į teismą ir jo atleidimas gali būti pripažintas neteisėtu, pažeidus paskolos sutarties sąlygą kreditorius gali pareikalauti akseleruoti paskolą, t.y. gražinti ją anksčiau laiko *etc.* Jei bendrovė yra įsteigta seniai, tai savo veikloje ji yra atlikusi daugybę panašių veiksmų, kurių pasekmės gali paaiškėti po keletu metų nuo tokio veiksmo atlikimo. Tai reiškia, kad įsigydamas kontrolinį bendrovės akcijų paketą pirkėjas privalo identifikuoti galimas rizikas, bei numatyti būdus, kaip nuo jų apsisaugoti arba bent jau jas suvaldyti. Tam yra du pagrindiniai būdai:

- 1) tam tikros pirkėją saugančios nuostatos gali būti numatytos norminiuose teisės aktuose; arba
- 2) šalys gali tokias nuostatas įtvirtinti akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje.

1.2. Ketinimų protokolas

Reta sutartis yra sudaroma be vienokių ar kitokių šalių ikisutartinių santykių. Akcijų pirkimo – pardavimo sandorio atveju ikisutartiniai santykiai yra ypač svarbūs. Tam yra keletas priežasčių. Pirma iš jų yra ta, kad sandoris trunka gana ilgą laiko tarpą ir pirkėjui kyla poreikis užsitikrinti, kad ikisutartinių šalių derybų metu, o taip pat atliekant teisinį patikrinimą, pardavėjas neves derybų su kitais potencialiais pirkėjais ir akcijų pirkimo – pardavimo sandoris nevirs savotišku aukcionu. Antra to priežastis yra pardavėjo interesas apsisaugoti nuo galimų nesąžiningų pirkėjo veiksmų teisinio patikrinimo metu. Siekiant apsaugoti šiuos šalių interesus, ikisutartinių santykių metu yra pasirašomas ketinimų protokolas.

Angliškoje literatūroje ketinimų protokolas yra vadinamas *letter of intent*¹⁷, kas išvertus reiškia „ketinimų laiškas“¹⁸. Lietuvos teisinėje terminijoje labiau prigijęs terminas „ketinimų protokolas“, kurio prasmė yra labai panaši, be to, M. Matonis taip pat vartoja šį terminą¹⁹,

---

¹⁷ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 460.

¹⁸ ARMALYTĖ O., PAŽŪSIS L., TEKORIENĖ D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 366, 334.

¹⁹ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 19.

todėl šiam ikisutartiniam dokumentui pavadinti šiame darbe toliau bus vartojamas būtent pastarasis terminas.

M. Matonis ketinimų protokolą apibrėžia kaip rašytinį dokumentą, kuriame įtvirtinamas šalių tarpusavio susitarimas siekti, kad ateityje tarp šalių būtų sudaryta sutartis²⁰. Panašiai šis dokumentas apibūdinamas ir angliškoje literatūroje. S. F. Reed pateikia tokį ketinimų protokolo apibrėžimą: „Ketinimų protokolas yra rašytinis instrumentas, kuris apibrėžia atitinkamus preliminarius šalių ketinimus dėl įsitraukimo į sutartines derybas. Daugeliu atveju šis protokolas nėra įpareigojantis, išskyrus tam tikras ribotas nuostatas²¹“. Kaip matome iš pateiktų ketinimų protokolo apibrėžimų, jo paskirtis yra įforminti šalių derybų rezultatus ir išreikšti ketinimą sudaryti sutartį.

CK taip pat numato šalių sudaromą ikisutartinį dokumentą – preliminariąją sutartį. Ši sutartis yra reglamentuota CK 6.165 straipsnyje, kurio 1 dalis pateikia tokį jos apibrėžimą: „Preliminariąją sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį“. Pažodžiui aiškinant šį Civilinio kodekso straipsnį darytina išvada, kad sudariusios preliminariąją sutartį šalys privalo sudaryti ir pagrindinę. V. Mikelėnas pažymi, kad „<...> atsisakiusios arba vengiančios sudaryti sutartį šalies negalima priversti sudaryti pagrindinės sutarties²²“. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus ketinimų protokolo apibrėžimus, darytina išvada, kad Lietuvoje, skirtingai nuo Anglijos teisėje sudaromo *letter of intent*, ketinimo protokolu šalys taip pat įsipareigoja ateityje sudaryti pagrindinę akcijų pirkimo – pardavimo sutartį. Ketinimų protokolo ir *letter of intent* bendrumas yra tas, kad tiek vieno, tiek kito dokumento pagrindu nei viena šalis negali reikalauti sudaryti akcijų pirkimo – pardavimo sutarties. Jei kuri nors šalis nevykdo savo įsipareigojimų pagal *letter of intent* ar ketinimų protokolą, kita šalis turi teisę tik reikalauti dėl tokio įsipareigojimų nevykdymo patirtų nuostolių atlyginimo. Be to, V. Mikelėnas teigia, kad „<...> neturi reikšmės, kaip šalys pavadino preliminariąją sutartį – ketinimų protokolu, protokolu, sutarties projektu. Svarbiausia yra ne pavadinimas, o šalių ketinimai²³“. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad ketinimų protokolas laikytinas preliminariąją sutartimi.

---

²⁰ *Ibid.*, p. 19.

²¹ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 460.

²² MIKELĖNAS, V., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003 – p. 210.

²³ *Ibid.*, p. 210.

Būtina pažymėti, kad ketinimų protokolai atlieka ir dar keletą labai svarbių funkcijų. Visų pirma, tai yra taip vadinamas „išimtinumo įsipareigojimas“, kuris reiškia, kad pardavėjas įsipareigoja tam tikrą laiką nevesti derybų su jokiais kitais potencialiais pirkėjais. Šis įsipareigojimas reikšmingas tuo, kad pirkėjas per šitą terminą dažniausiai atlieka bendrovės patikrinimus bei kitus pasirengimo sudaryti akcijų pirkimo – pardavimo sutartį veiksmus. Pardavėjo derybos su kitais potencialiais pirkėjais gerokai padidintų derybų dėl pagrindinės sutarties sudarymo nutrūkimo tikimybę, o tai savo ruožtu sąlygotų pirkėjo nuostolius, susijusius su patikrinimų atlikimu bei kitais parengiamaisiais veiksmais.

Kita svarbi ketinimų protokolo funkcija – šis dokumentas suteikia teisinį pagrindą pirkėjui atlikti bendrovės, kurios akcijos įsigyjamoms, patikrinimus. CK 6.328 straipsnis yra teisinis tokio patikrinimo pagrindas. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „jeigu šalys nesusitarė kitaip, pirkėjas nuo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo ar nuo ofertos pateikimo turi teisę prieš mokėdamas ar prieš priimdamas daiktus juos patikrinti bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus“. Taikant šį straipsnį susiduriama su problema, kad formaliai akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra tik pačios akcijos, nors realiai yra įsigyjama visa bendrovė (plačiau apie akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyką kalbama šio darbo 2 skyriuje). Remdamasis CK 6.328 straipsniu pirkėjas įgyja teisę patikrinti tik akcijas, o tai akivaizdžiai neatitinka šalių interesų. Kadangi minėta CK norma yra dispozityvi, akcijų pirkimo – pardavimo sandorio šalys šią problemą išsprendžia ketinimų protokole numatydamos bendrovės patikrinimų apimtį, tvarką bei terminus.

Su aukščiau susijusia patikrinimo atlikimo tvarkos nustatymo funkcija yra susijusi ir dar viena labai svarbi ketinimų protokolo sąlyga – susitarimas dėl informacijos konfidencialumo. Susitarimas dėl konfidencialumo gali būti įforminamas ir atskiru dokumentu, ir kaip viena iš ketinimų protokolo sąlygų. Kadangi pastarasis variantas yra labai dažnai pasitaikantis Lietuvos akcijų pirkimo – pardavimo sutarčių praktikoje²⁴, šiame darbe susitarimas dėl konfidencialumo bus nagrinėjamas kaip viena iš ketinimų protokolo sąlygų.

CK 158 straipsnio 1 dalis nustato, kad „kiekviena sutarties šalis turėdama sutartinių santykių, privalo elgtis sąžiningai“. Anot V. Mikelėno, „šalių sąžiningumas egzistuoja nuo

---

²⁴ JUODKA, R., pranešimas „Verslo pardavimo būdai. Teismų praktika“. Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

pat sutartinių santykių pradžios iki sutarties pabaigos²⁵“. Tačiau ši nuostata yra per daug bendro pobūdžio, kad tinkamai apsaugotų pardavėjo interesus. Pirkėjas, atlikdamas bendrovės patikrinimus, neišvengiamai sužino labai daug informacijos, kurios paviešinimas gali padaryti labai didelę žalą pardavėjui. Jei atlikęs bendrovės patikrinimus pirkėjas nusprendžia nepirkti bendrovės akcijų, tai vienintelis dokumentas, įpareigojantis jį neatskleisti derybų bei patikrinimų metu sužinotos informacijos būtent ir yra konfidencialumo įsipareigojimas.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad ketinimų protokolą galima laikyti tam tikra preliminarine akcijų pirkimo – pardavimo sutartimi. Tačiau vien šia funkcija ketinimų protokolai neapsiriboja. Jis taip pat yra organizacinio pobūdžio dokumentas, nustatantis sandorio sudarymo etapus, be to, ketinimų protokolai yra teisinis pagrindas pirkėjui atlikti bendrovės patikrinimus bei įpareigojantis pirkėją neatskleisti patikrinimų metu sužinotos informacijos.

1.3. Bendrovės patikrinimas

Po ketinimų protokolo pasirašymo pirkėjas atlieka bendrovės patikrinimus (angl. *due diligence* - tinkamas rūpestingumas²⁶). Ši sąvoka yra kilusi iš romėnų teisės²⁷. Jau pats pavadinimas suponuoja, jog šis institutas yra skirtas „parodyti rūpestingumą“ sandoryje, t.y. tinkamai pasidomėti sutarties dalyku. S. F. Reed pateikia tokį patikrinimo apibrėžimą: „Pagrindinė patikrinimo funkcija bet kokiame susijungimo ar įsigijimo sandoryje yra įvertinti potencialias pasiūlyto sandorio rizikas ištiriant visus įsigijamo verslo praeities, dabarties ir prognozuojamos ateities aspektus²⁸“. Šį apibrėžimą derėtų praplėsti. Patikrinimo metu ne tik įvertinamos galimos su sandoriu susijusios rizikos, bet ir pirkėjas įvertina bendrovę ir nusprendžia, ar pardavėjo nustatyta bendrovės akcijų kaina yra pagrįsta.

Kadangi bendrovė yra labai sudėtingas objektas, tai ir patikrinimų gali būti labai įvairių. Patikrinimų rūšys priklauso nuo bendrovės atliekamos veiklos: teisinis, finansinis, mokestinis, techninis, aplinkosauginis, *etc.* Kiekvieno jų tikslas yra patikrinti bendrovę tam

---

²⁵ MIKELĖNAS, V., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003 – p. 197.

²⁶ ARMALYTĖ O., PAŽŪSIS L., TEKORIENĖ D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 187, 166.

²⁷ LAJOUX, A. R., ELSON, CH. M., *The Art of M&A Due Diligence*, McGraw-Hill Professional, 2000, p. 4.

²⁸ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 381.

tikru aspektu. Šiame darbe toliau bus nagrinėjamas tik teisinis patikrinimas (angl. *legal due diligence*).

Kaip jau minėta aukščiau, Lietuvoje patikrinimo institutas yra įtvirtintas CK 6.328 straipsnio 1 dalyje, kuri nustato, kad „jeigu šalys nesusitarė kitaip, pirkėjas nuo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ar nuo ofertos pateikimo turi teisę prieš mokėdamas ar prieš priimdamas daiktus juos patikrinti bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus“. Ši nuostata yra formuluojama kaip pirkėjo teisė. Taigi, Lietuvos teisėje nėra pirkėjo pareigos patikrinti perkamą objektą, tai suformuluota tik kaip teisė. Be to, ji yra gana abstrakti ir nepateikia jokių patikrinimo atlikimo taisyklių. Pirkėjas neprivalo atlikti patikrinimo, bet nusprendęs tai padaryti, remiantis Civiliniu kodeksu, jis gali tai padaryti „bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus“. Kaip jau minėta, formaliai akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra akcijos, tačiau realiai įsigyjama pati bendrovė. Atsižvelgiant į tai, nėra aišku, kieno – akcijų ar bendrovės – patikrinimo teisę pirkėjui nustato CK 6.328 straipsnis. Toks teisės neapibrėžtumas pardavėjui gali sukelti daug nepatogumų, todėl manytina, kad patikrinimo atlikimo tvarką šalys turėtų numatyti ketinimų protokole arba kitame dokumente.

Yra skiriamos dvi teisinio patikrinimo rūšys: pardavėjo patikrinimas (angl. *vendor due diligence*) ir pirkėjo patikrinimas (angl. *emtor due diligence*). Pardavėjo patikrinimas yra atliekamas nusprendus parduoti akcijas, tačiau apie tai dar nepaskelbus. Jis yra skirtas susipažinti su bendrove, įvertinti jos trūkumus, ir, jei įmanoma, juos ištaisyti bei nustatyti parduodamų akcijų kainą. Pirkėjo patikrinimas taip pat yra skirtas susipažinti su perkama bendrove ir įvertinti jos trūkumus, tačiau pirkėjas, skirtingai nuo pardavėjo, nedisponuoja visa informacija apie bendrovę (dokumentais ir pan.) ir tą informaciją jam gali suteikti tik pardavėjas. Čia iškyla keleta problemų.

Visų pirma, tai informacijos konfidencialumas. Nemaža dalis informacijos apie bendrovę yra nevieša ir jos atskleidimas konkurentams ar kitoks paviešinimas gali smarkiai pakenkti bendrovei. Kadangi dažniausiai teisinis patikrinimas yra daromas dar nesudarius akcijų pirkimo – pardavimo sutarties, nėra iš esmės jokių garantijų, kad potencialus pirkėjas neatlieka patikrinimo vien tam, kad tokią informaciją sužinotų. Pagrindas pirkėjui atlikti teisinį patikrinimą atsiranda arba šalims pasirašius akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, kurioje yra numatyta, kad ji įsigalioja tik jei pirkėjas patikrinimo metu neaptiks didelių trūkumų, arba šalims pasirašius ikisutartinį dokumentą, dažniausiai ketinimų protokolą.

Antra, pardavėjui svarbu nuspręsti, kiek informacijos jis gali ir nori atskleisti. Dėl aukščiau įvardintų priežasčių pardavėjas negali atskleisti potencialiam pirkėjui informacijos daugiau, negu būtina. Konfidencialumo įsipareigojimas tik iš dalies sprendžia šią problemą, nes kartais pirkėjui gali būti naudingiau pažeisti konfidencialumo įsipareigojimą ir sumokėti netesybas, nes atskleisdamas teisinio patikrinimo metu sužinotą informaciją jis pašalina konkurentą. Be to, konfidencialumo įsipareigojimo pažeidimą yra labai sunku įrodyti. Kita vertus, atsižvelgiant į CK nuostatas, pardavėjas atsako už visus bendrovės trūkumus, apie kuriuos pirkėjas akcijų pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo metu nežinojo. Tai reiškia, kad pardavėjas, nepateikęs pirkėjui dokumento, kuriame atsispindėjo bendrovės trūkumas, prisiima riziką, kad pirkėjas, sužinojęs apie šį trūkumą po akcijų pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo, gali pasinaudoti savo teisėmis, įtvirtintomis CK 6.334 straipsnyje, t.y. reikalauti arba kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina, arba kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti, arba kad pardavėjas grąžintų sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas.

Yra skiriami du pagrindiniai teisinio patikrinimo būdai: duomenų kambarys, angliškoje literatūroje vadinamas *data room*²⁹, ir patikrinimas bendrovėje. Patikrinimo duomenų kambario atveju pardavėjas (tiksliau, pardavėjo pasamdyti kvalifikuoti teisininkai) pateikia pirkėjui dokumentų komplektą, kurio pakanka įvertinti bendrovės būklę. Gali būti pateikiamos dokumentų kopijos arba sukuriamas virtualus duomenų kambarys. Bet kuriuo atveju šis būdas užtikrina tik ribotą pirkėjo prieigą prie bendrovės dokumentų, taigi pardavėjas gali kontroliuoti pateikiamos informacijos platumą, kas padeda lengviau spręsti informacijos konfidencialumo problemą. Tačiau naudojant šį būdą labai didelė rizika, kad pardavėjas nepateiks kai kurių dokumentų, atskleidžiančių bendrovės trūkumus, kas gali sąlygoti pardavėjo atsakomybę pirkėjui, kai po akcijų pirkimo – pardavimo sutarties sudarymo tie trūkumai taps žinomi pirkėjui.

Patikrinimo bendrovėje atveju pirkėjas turi neribotą prieigą prie visų bendrovės dokumentų bei kitų duomenų ir gali tikrinti bendrovę bet kokiais aspektais. Naudojant šį būdą yra atskleidžiama visa informacija apie bendrovę, taigi, pirkėjas nebegalės remtis jokiais jos trūkumais, nes turėjo galimybę su jais visais susipažinti. Tačiau tikrinant šiuo

---

²⁹ LAJOUX, A. R., ELSON, CH. M., *The Art of M&A Due Diligence*, McGraw-Hill Professional, 2000, p. 99.

būdu yra iš esmės neįmanoma užtikrinti informacijos konfidencialumo, taigi jis turėtų būti naudojamas tik kai yra pasirašyta pagrindinė akcijų pirkimo – pardavimo sutartis.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad teisinis patikrinimas yra skirtas pirkėjui įvertinti galimas sandorio rizikas ir imtis priemonių jų išvengti.

1.4. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties, kaip verslo įsigijimo būdo, ypatumai

Akcijų pirkimo – pardavimo sutartis, kaip ir rodo jos pavadinimas, yra viena iš pirkimo – pardavimo sutarčių rūšių. Pirkimo – pardavimo sutartis reglamentuoja CK šeštoji knyga, o tiksliau – jos XXIII skyrius „Pirkimas – pardavimas“. Šio skyriaus pirmasis skirsnis nustato bendrąsias pirkimo – pardavimo sutarčių nuostatas ir yra taikomas, kai CK nėra specialių normų, reglamentuojančių konkrečią pirkimo – pardavimo sutarties rūšį. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame skyriuje yra tik viena norma, tiesiogiai reglamentuojanti vertybinių popierių (o CK 1.102 straipsnis akciją apibrėžia kaip vertybinį popierių) pirkimo – pardavimo sutartį – 6.428 straipsnis, nustatantis, kad „Vertybinių popierių ir valiutos pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymo ypatumus nustato atskiri įstatymai“. Pagal CK 6.305 straipsnio 2 dalį, vertybinių popierių, valiutinių vertybių pirkimui – pardavimui taikomos šio skyriaus normos, jeigu kiti įstatymai nenustato specialių jų pirkimo – pardavimo taisyklių. Šios nuostatos įtvirtina Civilinio kodekso pirmenybės prieš kitus įstatymus principo išimtį, numatytą CK 1.3 straipsnio 2 dalyje, ir reiškia, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutarčiai turėtų būti taikomas specialus reglamentavimas, nustatytas įstatymuose ir tik jei tokio reglamentavimo nėra, taikomas CK. Galiojančių teisės aktų analizė leidžia daryti išvadą, kad be ABĮ 46 straipsnyje nustatytos specialios uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pardavimo tvarkos ir ABĮ 47 straipsnio, nėra jokių kitų nuostatų, reglamentuojančių akcijų pirkimo – pardavimo sutartį. Taigi, akcijų pirkimo – pardavimo sutarčiai taikomos bendrosios pirkimo – pardavimo sutartį reglamentuojančios normos.

Vien šių normų nepakanka, kai yra sudaroma kontrolinio bendrovės akcijų paketo pirkimo – pardavimo sutartis. Taip yra todėl, kad šios sutarties dalykas yra specifinis. CK 1.102 straipsnis akciją apibrėžia taip: „Akcija – tai vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo (akcininko) teisę dalyvauti valdant įmonę, jeigu įstatymai nenustato ko kita, teisę gauti akcinės įmonės pelno dalį dividendais ir teisę į dalį įmonės turto, likusio po jos

likvidavimo, ir kitas įstatymų nustatytas teises". Šis apibrėžimas parodo, kad akcija yra vertybinis popierius ir jos esmė yra dvejopa:

- 1) ji suteikia komplektą neturtinių teisių, leidžiančių akcijos savininkui (akcininkui) dalyvauti bendrovės valdyme;
- 2) ji suteikia komplektą turtinių teisių, kurios leidžia akcininkui gauti materialios naudos iš bendrovės veiklos.

Tokios pat nuomonės laikosi ir A. Taminskas³⁰. Be to, akciją neatsiejama nuo bendrovės, kurios kontrolę ji suteikia, laiko ir pasauliniai bendrovių teisės specialistai³¹.

Praktikoje turi labai didelę reikšmę tai, kiek procentų bendrovės akcijų yra įgyjama. Lietuvos teisės aktuose nustatytas akcijų pirkimo – pardavimo sutarties reguliavimas nesiskiria, nepaisant to, ar yra perkama viena akcija, ar visos bendrovės akcijos. Kai yra įsigyjamas akcijų paketas, kuris akcininkui nesuteikia teisės vienasmeniškai priiminėti sprendimų, akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyku laikytinos tik pačios akcijos. Tokiu atveju bendrovės ir jos būklė didelės reikšmės nevaidina. Šiuo atveju CK ir ABĮ numatyto akcijų pirkimo – pardavimo sutarties reglamentavimo visiškai pakanka. Tuo tarpu įsigyjant akcijų paketą kuris suteikia realią bendrovės kontrolę, t.y. leidžia vienasmeniškai priiminėti daugelį sprendimų, įsigyjamos ne tik akcijos, bet ir pati bendrovė. Tokiu atveju teisės aktuose numatytas akcijų pirkimo – pardavimo sutarties reglamentavimas neapsaugo pirkėjo ir neatitinka šalių interesų. Kadangi vienas iš ryškiausių civilinės teisės principų yra sutarties laisvės principas, kuris reiškia, kad kiekvienas veiksnius asmuo gali sudaryti sutartį su kuo nori, o sutarties šalys turi teisę savo susitarimu nustatyti bet kokios sutarties sąlygas, neprieštaraujančias imperatyvioms įstatymo nuostatoms, gerai moralei, sąžiningumo, protingumo, teisingumo ir kitiems teisės principams³², Lietuvoje ši šalių poreikio neatitinkančio įstatyminio reglamentavimo problema buvo išspręsta praktikoje suformuojant savitą tipinę bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sutartį, pagal kurią ir sudaroma didžioji dauguma Lietuvoje pasirašomų kontrolinio bendrovės akcijų paketo pirkimo – pardavimo sutarčių. Toliau šiame darbe vartojant terminą „akcijų pirkimo – pardavimo sutartis“ omenyje bus turima kontrolinio bendrovės akcijų paketo pirkimo –

---

³⁰ MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* – Vilnius: Justitia, 2001 – p. 223-224.

³¹ MAYSON S., FRENCH D., RYON CH., *Company Law, 2008-2009 edition*, - Oxford: Oxford University Press - p. 151.

³² MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* – Vilnius: Justitia, 2001 – p. 64.

pardavimo sutartis, nebent būtų aiškiai nurodyta kitaip. Advokato Mariaus Matonio parengtą supaprastintą, bet visus šioms sutartims būdingus elementus turinčią, akcijų pirkimo – pardavimo sutarties formą pateikia „Verslo žinių“ Sutarčių žinynas³³. Tiek ši išviešinta sutarties forma bei M. Matonio pateikti komentarai³⁴, tiek šios srities specialistų teiginiai³⁵ rodo, kad Lietuvoje nusistovėjusioje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje gausu Lietuvos sutarčių teisei nebūdingų nuostatų, tokių kaip pareiškimai ir garantijos, sandorio užbaigimas *etc.* Toliau šiame darbe bus nagrinėjamos šios nuostatos nustatant jų ypatumus, kilmę, tikslą ir vietą Lietuvos teisės sistemoje.

---

³³ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 52-60.

³⁴ AMBRASIENĖ, D. *et al.* *Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 43.

³⁵ JUODKA, R., pranešimas „Verslo pardavimo būdai. Teismų praktika“, NORKUS, I. pranešimas „Procedūros perkant/parduodant verslą“. Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

2. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas

2.1. Akcija kaip akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas

Teisės doktrinoje įprasta sutarties sąlygas skirstyti į esmines, įprastines ir atsitiktines. Esminės sutarties sąlygos yra būtinos ir pakankamos, kad būtų sudaryta sutartis ir šalims sukurtų teises bei pareigas³⁶. Tai reiškia, kad pakanka sutarties šalims susitarti dėl esminių jos sąlygų ir sutartis laikoma sudaryta, tačiau šalims nesusitarus bent dėl vienos esminės sąlygos sutarties nėra, nesvarbu, dėl kiek kitų sąlygų šalys būtų susitarusios. Pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra esminė sąlyga³⁷, taigi, analizuojant akcijų pirkimo – pardavimo sutartį yra labai svarbu apibrėžti šios sutarties dalyką.

Civilinio kodekso 6.306 straipsnio 1 dalis nustato, kad pirkimo – pardavimo sutarties dalyku gali būti *inter alia* ir vertybiniai popieriai. Kaip jau minėta aukščiau, akcija yra vertybinis popierius ir jos esmė yra dvejopa:

- 1) ji suteikia kompletą neturtinių teisių, leidžiančių akcijos savininkui (akcininkui) dalyvauti bendrovės valdyme;
- 2) ji suteikia kompletą turtinių teisių, kurios leidžia akcininkui gauti materialios naudos iš bendrovės veiklos.

Tokios pat nuomonės laikosi ir A. Taminskas³⁸.

Taigi, visų pirma akcija yra vertybinis popierius. CK 1.97 straipsnio 1 dalis nustato, kad vertybiniai popieriai gali būti civilinių teisių objektai. Tačiau akcija, skirtingai nei kiti vertybiniai popieriai (obligacijos³⁹, čekiai⁴⁰, vekseliai⁴¹ *etc.*), yra nuosavybės vertybinis popierius. Kai įsigyjamas kontrolinis akcijų paketas (šį darbe kontroliniu akcijų paketu bus laikoma 3/4 bendrovės akcijų, nes pagal ABĮ 28 straipsnį, šio kiekio, jei įstatuose nenumatyta kitaip, akcininkui pakanka visuotiniame akcininkų susirinkime vienasmeniškai priimti visus sprendimus. Tokios pat nuomonės laikosi ir J. Kiršienė bei K. Kerutis⁴²), tai yra įgyjamos ne tik akcijos, kaip vertybiniai popieriai, bet ir bendrovės kontrolė, t.y. galimybė

---

³⁶ AMBRASIENĖ, D. *et al* *Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006. p. 159.

³⁷ *Ibid*, p. 276.

³⁸ MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* – Vilnius: Justitia, 2001 – p. 223-224.

³⁹ Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas, Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos čekių įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-852.

⁴¹ Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-851.

⁴² KIRŠIENĖ, J., KERUTIS, K., Verslo perleidimas akcijų ar įmonės perdavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė, *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 3(81), p. 27.

įtakoti bendrovės valdymą ir gauti iš bendrovės veiklos turtinės naudos. Bendrovės valdymas įgyvendinamas per akcijos jos savininkui suteikiamas turtines ir neturtines teises. Nebaigtinių turtinių teisių sąrašą nustato ABĮ 15 straipsnis, kuris nurodo, kad akcininkai turi teisę:

- 1) gauti bendrovės pelno dalį (dividendą);
- 2) gauti bendrovės lėšų, kai bendrovės įstatinis kapitalas mažinamas siekiant akcininkams išmokėti bendrovės lėšų;
- 3) nemokamai gauti akcijų, kai įstatinis kapitalas didinamas iš bendrovės lėšų, išskyrus ABĮ 42 straipsnio 3 dalyje nustatytas išimtis;
- 4) pirmumo teisę įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų ar konvertuojamųjų obligacijų, išskyrus atvejį, kai visuotinis akcininkų susirinkimas ABĮ nustatyta tvarka nusprendžia pirmumo teisę visiems akcininkams atšaukti;
- 5) įstatymų nustatytais būdais ir tvarka skolinti bendrovei;
- 6) gauti likviduojamos bendrovės turto dalį;
- 7) kitas ABĮ ir kitų įstatymų nustatytas turtines teises.

Taip pat nebaigtinis neturtinių akcininkų teisių sąrašas yra nustatytas ABĮ 16 straipsnyje:

- 1) dalyvauti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose;
- 2) pagal akcijų suteikiamas teises balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose;
- 3) gauti šio ABĮ 18 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją apie bendrovę;
- 4) kreiptis į teismą su ieškiniu, prašydami atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų ABĮ ir kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais.

ABĮ taip pat skelbia, kad bendrovės įstatai akcininkams gali nustatyti ir kitokių turtinių ir neturtinių teisių. Šis akcininko teisių sąrašas rodo, kad akcininkai sprendžia visus esminius bendrovės klausimus ir, skirdami valdymo organų narius, gali netiesiogiai įtakoti ir jos valdymą. Akcininkas, turintis kontrolinį bendrovės akcijų paketą, gali vienasmeniškai priimti visus sprendimus, t.y. faktiškai jis tampa vieninteliu bendrovės šeimininku.

Formaliai žiūrint, sutarties šalims užtenka sutartyje apibūdinti akcijas, ir akcijų pirkimo pardavimo sutartis bus laikoma sudaryta. Pažymėtina, kad Lietuvos civilinėje teisėje sutartys yra aiškinamos atsižvelgiant į tikruosius sutarties šalių ketinimus (CK 6.193 straipsnio 1 dalis)

– galioja subjektyvaus sutarties aiškinimo principas⁴³. Akivaizdu, kad šalių ketinimai įsigyjant kontrolinį bendrovės akcijų paketą nėra įgyti vien tik vertybinius popierius. Šalys siekia perduoti bendrovės, kurios akcijos yra parduodamos, kontrolę tuo iš esmės perleisdamos pačią bendrovę. Tačiau kas yra bendrovė? Į šį klausimą atsakyti nėra paprasta. Visų pirma, bendrovė yra juridinis asmuo. CK 2.33 straipsnio 1 dalis juridinį asmenį apibrėžia taip: „Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme“. ABI 2 straipsnio 1 dalis bendrovę apibrėžia kaip įmonę, kurios įstatinis kapitalas padalytas į dalis, vadinamas akcijomis. Tačiau šie apibrėžimai skirti teisei bendrovės pusei apibūdinti. Bendrovė dažniausiai turi turto, yra sudariusi sutarčių, prisiėmusi įsipareigojimų, gavusi licencijas, jei jos veikla yra licencijuojama *etc.*, taigi, yra materialaus ir nematerialaus turto kompleksas. Būtent viso šito turto kontrolės ir siekiama įgyjant akcijas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima išskirti du akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykus: formalųjį ir realųjį. Formalusis akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra akcijos, kaip vertybiniai popieriai, o realusis – tai bendrovė, kaip turto kompleksas, kurio kontrolę suteikia įgyjamos akcijos. Tokią išvadą iš dalies patvirtina ir 2008 m. spalio 20 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Nr. 2A-330/2008⁴⁴, kurioje teismas pasisakė, kad „neabejotinai, akcijos, kaip civilinių teisinių santykių objektas, gali būti pardavimo sutarties dalyku ir neabejotinai turi atitikti pirkimo – pardavimo sutarties esmines sąlygas, <...> šiuo atveju, svarbu nustatyti, kas apsprendžia akcijų kokybę.

Šį elementą, tai yra akcijų kokybę, apsprendžia visos jų, kaip vertybinių popierių suteikiamos teisės, apibrėžtos Akcinių bendrovių įstatyme (tiek turtinės, tiek ir neturtinės), o taip pat ir pačios įmonės, kurios akcijos parduodamos, turtinė padėtis, nes nuo šios aplinkybės dažniausiai priklauso akcijų vertė bei tolimesnė galimybė acininkui naudotis įstatymo jam suteiktomis teisėmis“. Kaip teisingai pastebi teismas, akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje yra svarbu ne tik pačios akcijos, tačiau ir bendrovės padėtis, įskaitant ir turtinę. Tačiau teismas akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyku laiko tik akcijas, kaip vertybinį popierių. Tai yra tikslu tik žiūrint formaliuoju požiūriu. Neabejotinai pakanka sutartyje apibūdinti akcijas, kad būtų laikoma, jog jos dalykas yra apibrėžtas, t.y. kad akcijų

---

⁴³ MIKELĖNAS, V., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003 – p. 252.

⁴⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Manage Holding“ v. V.B., R.B., M.B., K.S., M.T., N.B., Nr. 2A-330/2008.

pirkimo – pardavimo sutartis būtų laikoma sudaryta ir galiotą. Tačiau, teismas taip pat akcentuoja, kad nuo įmonės turtinės padėties priklauso galimybė akcininkui naudotis akcijų suteikiamomis teisėmis. Taigi, akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyką apibrėžti tik kaip pačias akcijas yra gerokai per siaura. Jei akcininkas negali veiksmingai naudotis akcijų jam suteikiamomis teisėmis, pats jų pirkimas praranda prasmę. Aiškinant akcijų pirkimo – pardavimo sutartį jos dalyką reikėtų apibrėžti plačiau ir juo laikyti ne tik akcijas, kaip vertybinį popierių, bet ir pačią bendrovę. Tai ypač svarbu, kai kalbama apie pardavėjo duodamus pareiškimus ir garantijas, susijusias ne su akcijomis, o su bendrovės būkle. Todėl manytina, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje reikia skirti formalųjį akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyką (akcijas), kurio apibūdinimo pakanka, kad sutartis galiotų, ir realųjį dalyką (bendrovę), kuris yra labai svarbus aiškinant sutartį.

2.2. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyko kokybė

Kaip jau minėta ankstesniame skirsnyje, akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra dvilypis: formaliai tai akcijos, kaip vertybinis popierius, o realiai – bendrovė, kaip juridinis asmuo su savo materialiu ir nematerialiu turtu, teisėmis bei įsipareigojimais. Toliau bus atskirai aptariami akcijai, kaip vertybiniam popieriui, ir bendrovei, kaip juridiniam asmeniui su savo materialiu ir nematerialiu turtu, keliami kokybės reikalavimai.

Taigi, pirmasis akcijos kokybės požymis yra jos turėtojai suteikiamos visos tiek su bendrovės valdymu, tiek su turtinės naudos gavimu susijusios teisės, t.y. ar nėra tų teisių suvaržymų. Suvaržymų gali būti labai įvairių. Pavyzdžiui, kai yra ginčijama nuosavybės teisė į akciją, gali būti suvaržyta teisė balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime, jei yra sudaryta akcininkų sutartis, gali būti nustatytas kitoks bendrovės pelno paskirstymas (pvz., susitarta, kad bendrovė du metus nemokės dividendų, o reinvestuos pelną), gali būti atšaukta pirmumo teisė įsigyti naujai išleidžiamas bendrovės akcijas ir pan.

ABĮ 46 straipsnio 7 dalis nustato, kad akcininkas neturi teisės perleisti kitiems asmenims nevysiškai apmokėtų akcijų. Tai yra antrasis akcijos kokybės požymis. Pagal ABĮ 45 straipsnio 1 dalį, akcijų apmokėjimas yra jų emisijos kainos apmokėjimas. Akcijos gali būti apmokamos pinigais ir (ar) akcijas apmokančiam asmeniui nuosavybės teise priklausančiais nepiniginiais įnašais. Akcijos laikomos apmokėtomis, kai jas pasirašęs asmuo įmoka paskutinį piniginį įnašą ar perduoda visą akcijų pasirašymo sutartyje nurodytą

nepiniginį įnašą (paskutinę nepiniginio įnašo dalį) bendrovės nuosavybėn (ABĮ 45 straipsnio 10 dalis).

Dar vienas apribojimas, susijęs su disponavimu akcijomis, yra jų įkeitimas. Pagal CK 4.207 straipsnio 1 dalį, įkeistojo daikto nuosavybės teisei perėjus iš įkaito davėjo kitam asmeniui, įkeitimo teisė lieka galioti, kai įkeitimo objektas buvo perduotas įkaito turėtojui arba kai įkeitimo lakštas buvo įregistruotas hipotekos registre, jeigu įstatymai nenustato kitaip. Jeigu akcija yra įkeista ir įkeitimas yra įregistruotas hipotekos registre, tai tokiu atveju, jei buvęs akcijos savininkas neįvykdo savo prievolės įkaito turėtojui, jis gali išsireikalauti akciją ir iš naujojo jos savininko.

Ketvirtas apribojimas yra susijęs su akcijos pardavimo procedūra. ABĮ 47 straipsnis numato specialią uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pardavimo procedūrą, kurios tikslas yra suteikti pirmumo teisę kitiems bendrovės akcininkams įsigyti parduodamas akcijas. Apie ketinimą parduoti visas ar dalį uždarnosios akcinės bendrovės akcijų akcininkas privalo raštu pranešti uždarajai akcinei bendrovei, nurodydamas perleidžiamų akcijų skaičių pagal klases ir pardavimo kainą. Pirmumo teisę įsigyti visas parduodamas uždarnosios akcinės bendrovės akcijas turi akcininko pranešimo apie ketinimą parduoti akcijas gavimo uždarojoje akcinėje bendrovėje dieną buvę jos akcininkai, jeigu įstatuose nenustatyta kitaip. Uždarnosios akcinės bendrovės vadovas ne vėliau kaip per 5 dienas nuo akcininko pranešimo apie ketinimą parduoti akcijas gavimo dienos privalo kiekvienam bendrovės akcininkui pranešti pasirašytinai arba išsiųsti registruotu laišku pranešimą, kuriame turi būti nurodyta parduodamų akcijų skaičius pagal klases, siūloma pardavimo kaina ir terminas, per kurį akcininkas gali pranešti bendrovei apie pageidavimą pirkti parduodamų akcijų. Terminas negali būti trumpesnis nei 14 dienų ir ilgesnis nei 30 dienų nuo bendrovės pranešimo ar laiško išsiuntimo dienos. Ne vėliau kaip per 45 dienas nuo akcininko pranešimo apie ketinimą parduoti akcijas gavimo dienos bendrovės vadovas turi pranešti akcininkui apie kitų akcininkų pageidavimą pirkti visas jo parduodamas akcijas. Nesilaikius šios akcijų pardavimo procedūros, kyla didelė rizika, kad akcininkai, turėję pirmumo teisę pirkti akcijas, tokį akcijų pirkimo – pardavimo sandorį ginčys.

Bendrovei keliamus kokybės reikalavimus apibrėžti nėra taip paprasta. Galima išskirti tokias kokybės sritis: teisinė, techninė, finansinė, mokestinė ir aplinkosauginė. Priklausomai nuo bendrovės veiklos, gali būti aktualios ne visos šios sritys. Pavyzdžiui, bendrovei, užsiimančiai gamyba, bus labai svarbūs jos techniniai rodikliai (įrangos naujumas, jos būklė

ir pan.), kai tuo tarpu bendrovei, kuri užsiima paslaugų teikimu, techniniai rodikliai gali būti beveik visai neaktualūs.

Teisiniai klausimai yra aktualūs visoms bendrovėms, nepriklausomai nuo jų vykdomos veiklos. Visų pirma, tai bendrovės įsteigimo ir veiklos teisėtumas. Tai nustatoma tikrinant bendrovės steigimo dokumentus, visuotinių akcininkų susirinkimų protokolus, bendrovės valdymo organų sprendimus, licencijas, leidimus. Šių dokumentų neatitikimas įstatymų reikalavimams gali sukelti daugiausiai problemų bendrovei, o tuo pačiu ir akcininkams. Visuotinių akcininkų susirinkimų protokolų neatitikimas įstatymo reikalavimams gali nulemti juose priimtų sprendimų negaliojimą, o tai savo ruožtu sąlygotų tų sprendimų pagrindu atliktų veiksmų neteisėtumą. Pavyzdžiui, jei bendrovės įstatuose yra numatyta, kad bendrovės vadovas gali sudaryti sandorius, kurių vertė didesnė kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo tik turėdamas išankstinį visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą, ir visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame buvo toks pritarimas duotas, sprendimas pripažįstamas neteisėtu, tai būtų pagrindas ginčyti ir tokį sandorį. Arba jei bendrovė vykdo licencijuojamą veiklą, tačiau neturi tam reikalingų licencijų, tai gali grėsti administracinėmis baudomis.

Antra, tai bendrovės sudaryti sandoriai. Sandoriai svarbūs tiek formaliuoju, tiek jų sukeliamų pasekmių aspektais. Formaliuoju aspektu vertinama, ar sandoris atitinka įstatymo jam keliamus formos reikalavimus, ar asmenys, pasirašę sandorį, turėjo tam reikiamus įgaliojimus ir pritarimus. Sandorio pasekmės – tai įvairūs atidėti įsipareigojimai, netesybos ir panašios sandorio sąlygos, kurios gali turėti neigiamų pasekmių bendrovei ateityje.

Trečia, tai bendrovės teisiniai ir neteisminiai ginčai, kurie jau yra, ar kurie gali kilti ateityje dėl dabar jau egzistuojančių aplinkybių. Bet kokie ginčai, o ypač teisiniai reikalauja labai daug tiek piniginių, tiek laiko resursų. Be to, jie blogina bendrovės reputaciją, kas kai kuriais atvejais gali nulemti net bendrovės veiklos sėkmę. Taigi, bendrovė, turinti esamų ar gresiančių ginčų taip pat negali būti laikoma be trūkumų.

Ketvirta, tai bendrovės įsipareigojimai kreditoriams. Tai gal būti paskolos, skolos ir pan. Skirtingai nuo pirmųjų trijų, paskolų buvimas anaiptol nereiškia bendrovės veiklos trūkumų. Greičiau atvirkščiai – paskolos ir kreditai yra normali verslo dalis. Šiuo atveju yra svarbiau, kokio dydžio yra bendrovės skoliniai įsipareigojimai ir kokios yra jų sąlygos (palūkanos, grąžinimo terminas *etc.*). Jei įsipareigojimų dydžiai ir sąlygos neviršija normalios verslo praktikos (o tai gali būti nustatyta tik kiekvienu atveju atsižvelgiant į bendrovės veiklos specifiką), tokia bendrovė negali būti laikoma turinti trūkumų.

Penkta, tai darbo santykiai. Svarbu nustatyti, kokios yra darbo sutarčių su darbuotojais sąlygos, kokios jų nutraukimo sąlygos, kompensacijos, ar yra pasirašyti nekonkuravimo ir konfidencialumo susitarimai, kokios yra jų sąlygos. Taip pat svarbu, ar yra laikomasi darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų, ar nėra buvę jokių įvykių, dėl kurių bendrovė būtų priversta darbuotojams mokėti kompensacijas.

Be teisinių, svarbūs ir finansiniai bendrovės rodikliai. Finansiniai rodikliai visų pirma atspindi metinėje finansinėje atskaitomybėje, kuri turi būti patvirtinta per 4 mėnesius nuo bendrovės finansinių metų pabaigos (ABĮ 24 straipsnio 1 dalis ir 58 straipsnio 1 dalis). Kadangi šio darbo tema yra analizuojama teisiniu aspektu, į finansinius bendrovės rodiklius, kaip jos kokybės požymius, gilinamasi nebus.

Mokestiniai bendrovės veiklos aspektai yra ne mažiau svarbūs. Šiuo atveju svarbu, ar įmonė laiku moka mokesčius, ar visi mokesčiai yra sumokėti, ar nėra atidėtųjų mokesčių ir pan. Į mokesčių klausimus šiame darbe taip pat nebus gilinamasi.

Techniniai bendrovės rodikliai parodo, ar bendrovė turi visą reikiamą įrangą bei technologijas, reikalingas veiklai vystyti. Kaip jau minėta anksčiau, bendrovei keliami techniniai reikalavimai labai priklauso nuo jos veiklos, taigi šiame darbe taip pat plačiau nebus aptariami.

Aplinkosauginiai kriterijai taip pat susiję su bendrovės vystoma veikla. Tai ypač aktualu bendrovėms, užsiimančioms gamyba ir panašia veikla, kuriai taikomi griežti aplinkosauginiai reikalavimai. Jų nesilaikymas gali bendrovei užtraukti administracinę atsakomybę, be to, gali būti reikalingos labai didelės investicijos aplinkosauginiams standartams pasiekti. Kadangi tai labai specifinė ir labai retai bendrovei būdinga sritis, ji taip pat šiame darbe nebus plačiau aptariama.

Apibendrinant galima pažymėti, jog akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyko kokybės reikalavimai yra labai platūs ir apima daug sričių. Taigi, pardavėjui nėra paprasta ne tik kad atskleisti informaciją apie juos pirkėjui, bet ir būti su visais šiais bendrovės aspektais susipažinusiems. Nuo to, kas bus laikoma akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyku, labai priklauso ir jo kokybės aiškinimas, o kartu ir įstatyminiai pirkėjo interesų gynybos būdai, jei akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas yra su trūkumais. Jei pirkimo – pardavimo dalyku laikomos tik akcijos, tada įstatyminiai gynybos būdai labai apribojami. Kadangi šiuo klausimu nėra aiškios pozicijos, sutarties šalys šią problemą sprendžia sutartiniu pareiškimų ir garantijų institutu, kuris plačiau aptariamas šio darbo 4 skyriuje.

3. Kaina

3.1. Kainos nurodymo sutartyje būdai

Pirkimo – pardavimo sutarties (o tuo pačiu ir akcijų pirkimo – pardavimo sutarties) kainą reglamentuoja CK 6.313 straipsnis, kurio 2 dalis numato, kad „tais atvejais, kai pirkimo – pardavimo sutartyje nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nenustatyta kaina ar nenurodyta tvarka jai nustatyti ir šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kuri sutarties sudarymo metu buvo įprastai toje prekybos srityje mokama už tokius pat daiktus, parduodamus atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu ši kaina neegzistuoja, – protingumo kriterijus atitinkanti kaina“. Šita nuostata yra taikoma bendrai visoms pirkimo – pardavimo sutartims ir reiškia, kad paprastai kaina nėra esminė pirkimo – pardavimo sutarties sąlyga. Tokios pat nuomonės laikosi ir E. Baranauskas⁴⁵. Tačiau įstatymai gali numatyti ir kitaip. Pavyzdžiui, CK 6.397 straipsnio 1 dalis nustato, kad nekilnojamojo daikto pirkimo – pardavimo sutartyje kaina yra esminė sąlyga. Akcijų pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymo ypatumus reglamentuoja ABI, kurio 47 straipsnio 3 dalis numato, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje turi būti nurodyta jų nominali vertė. Ši nuostata taip pat išvardija ir dar keletą privalomų akcijų pirkimo – pardavimo sutarties nuostatų, tačiau kainos tarp jų nėra. Tai leidžia daryti išvadą, kad kaina nėra esminė akcijų pirkimo – pardavimo sutarties sąlyga.

Nors kaina ir nėra esminė akcijų pirkimo – pardavimo sutarties sąlyga ir jos nenurodžius sutartis galios, tačiau akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje kaina yra labai svarbi sąlyga. Kaip teigia M. Matonis, „Akcijų pardavimo kaina yra viena iš svarbiausių sutarties sąlygų⁴⁶“. Kainos, kaip sutarties sąlygos, svarbą nulemia keletas veiksnių. Visų pirma, akcijos visada yra įvertintos, t.y. turi savo nominalią vertę. Nenurodžius kainos, labai tikėtina, kad akcijų kaina būtų laikoma jų nominali vertė, o tai dažniausiai neatspindi šalių ketinimų. Antra, kadangi akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas realiai yra pati bendrovė, akcijų kaina yra nustatoma atsižvelgiant į bendrovės rodiklius, todėl labai svarbu nustatyti kainos apskaičiavimo tvarką. Trečia, dėl ypatingos sandorio struktūros akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje kaina dažniausiai yra mokama dalimis, o to nenustačius būtų remiamasi CK 6.314 straipsnio 4 dalimi ir pirkėjas turėtų sumokėti visą kainą iš karto.

---

⁴⁵ AMBRASIENĖ, D. *et al.* *Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 281.

⁴⁶ *Sutarčių žinytas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 46.

Kaip CK 6.313 straipsnio 2 dalis ir įtvirtina, sutartyje galimi iš esmės du kainos nustatymo būdai:

- 1) nustatoma konkreti kaina;
- 2) nustatoma tvarka jai apskaičiuoti.

M. Matonio pateikiamoje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje nustatyta konkreti akcijų kaina. Kaip jau minėta aukščiau, akcijų kaina realiai yra bendrovės kaina. Nustatydamas akcijų kainą sutarties šalys atsižvelgia į gana daug bendrovės rodiklių, tokių kaip bendrovės finansiniai duomenys, duomenys apie turtą⁴⁷. Kadangi akcijų kaina yra nustatoma ir fiksuojama akcijų pirkimo – pardavimo sutarties pasirašymo momentu, o nuo pasirašymo iki sandorio užbaigimo (apie sandorio užbaigimą plačiau žiūrėti šio darbo 5 skyriuje), o dažnai ir iki didžiosios kainos dalies sumokėjimo, praeina nemažas laiko tarpas, situacija bendrovėje gali pasikeisti ir sutartyje nurodytoji kaina nebeatitiks realios situacijos. Šią problemą iš dalies sprendžia pareiškimų ir garantijų institutas. Kaip teigia M. Matonis, iki sutarties pasirašymo pirkėjui suteikiama labai ribota informacija apie bendrovę, o kaina nustatoma atsižvelgiant į pirkėjo lūkesčius dėl bendrovės būklės, kuri įtvirtinama pardavėjo pareiškimų ir garantijų forma. Pardavėjui perdavus nuosavybės teisę į akcijas, pirkėjas gali atlikti išsamų bendrovės patikrinimą ir įvertinti realios situacijos atitikimą pardavėjo pateiktiems pareiškimams ir garantijoms. Jei paaiškėja, kad bendrovės rodikliai suprastėjo, akcijų kaina atitinkamai mažinama⁴⁸.

Norint išvengti tokios rizikos, naudojamas antras kainos nurodymo sutartyje būdas – akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje nurodoma ne akcijų kaina, o kainos apskaičiavimo tvarka, t.y. tam tikra formulė, pagal kurią pasinaudojant bendrovės rodikliais apskaičiuojama akcijų kaina. Lietuvoje sudaromoms akcijų pirkimo – pardavimo sutartims dažniausiai naudojama formulė EBITDA*X metų⁴⁹. EBITDA yra angliškos sąvokos „*Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation, and Amortization*”⁵⁰ santrumpa, kurios vertimas yra „pajamos iki palūkanų, mokesčių, nuvertėjimo ir amortizacijos”⁵¹ ir reiškia visas bendrovės metines pajamas, skaičiuojant jas neatėmus mokėtinų palūkanų, mokesčių, turto nuvertėjimo ir

---

⁴⁷ *Ibid.*, p. 46.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 47.

⁴⁹ NORKUS, I. pranešimas „Procedūros perkant/parduodant verslą“. Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

⁵⁰ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 119.

⁵¹ ARMALYTĖ O., PAŽŪSIS L., TEKORIENĖ D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 190, 52, 673, 159.

amortizacijos. X reiškia metų skaičių. EBITDA dauginama iš metų skaičiaus kadangi pardavėjui nepardavus bendrovės, ji jam generuotų pajamas ir tai darytų ne vienerius metus, todėl parduoti bendrovę tik už vienerių metų EBITDA jam neapsimoka. Kita vertus, metų skaičius negali būti per daug didelis, nes bendrovei išlaikant tokius pačius veiklos rodiklius kaip ir pardavimo momentu, tą metų skaičių, kuris nurodytas kainos apskaičiavimo formulėje, pirkėjas iš bendrovės negaus jokio pelno.

Naudojant kainos nurodymą sutartyje kaip formulę, kyla klausimas, koku metu buvusius bendrovės rodiklius reikia naudoti formulėje. CK 6.313 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „tais atvejais, kai pirkimo – pardavimo sutartyje nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nenustatyta kaina ar nenurodyta tvarka jai nustatyti ir šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kuri sutarties sudarymo metu buvo įprastai toje prekybos srityje mokama už tokius pat daiktus <...>“. Iš šios nuostatos darytina išvada kad kaina turėtų būti apskaičiuojama sutarties sudarymo metu. Būtina atkreipti dėmesį, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje sutarties pasirašymą ir akcijų nuosavybės teisės perdavimą kaip ir kainos sumokėjimą skiria nemažas laiko tarpas. Akcijų nuosavybės teisė gali būti ir neperduota, jei nebus įvykdytos sutartyje numatytos atidedamosios sąlygos (plačiau apie tai 5 ir 6 darbo skyriuose). Atsižvelgiant į tai, manytina, kad formulėje turėtų būti skaičiuojami bendrovės veiklos rodikliai, esantys sandorio užbaigimo dieną.

3.2. Kainos sumokėjimo būdai

CK 6.314 straipsnis reglamentuoja kainos sumokėjimą pirkimo – pardavimo sutartyse. Šio straipsnio 4 dalis nustato, kad „jeigu sutartyje nenumatyta ko kita, pirkėjas privalo iš karto sumokėti visą kainą“. Ši nuostata, kaip ir didžioji dalis CK nuostatų, yra dispozityvi ir taikoma tik tais atvejais, jei šalys sutartyje nesusitaria kitaip.

Galimi du kainos sumokėjimo būdai:

- 1) kaina mokama visa iš karto, ir
- 2) kaina mokama dalimis.

Kaip teigia M. Matonis, „Apmokėjimas už akcijas gali būti atliekamas iš karto, tačiau neretai pirkėjo reikalavimu kainos dalies mokėjimas nukeliamas sutartam terminui po sutarties pasirašymo arba užbaigimo⁵²“. R. Juodka teigia, kad praktikoje akcijų pirkimo – pardavimo

---

⁵² *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 46.

sutartyse dažniausiai pasirenkamas būtent pastarasis kainos mokėjimo būdas – kaina mokama dalimis⁵³. Užsienio autorių literatūroje taip pat teigiama, kad dažniausiai akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse kaina mokama dalimis⁵⁴. Koks to tikslas?

Kaip detaliau aptariama šio darbo 4 skyriuje, pardavėjo pareiškimai ir garantijos dažnai galioja ne tik sandorio sudarymo bei jo užbaigimo metu, bet ir dar kurį laiką po sandorio užbaigimo. Be to, bendrovė yra labai sudėtingas darinys, su kuriuo susipažinti, o tuo pačiu ir įvertinti pareiškimų bei garantijų teisingumą, pirkėjui reikia nemažai laiko valdyti bendrovę. Bendrovės valdymas kartu su akcijų nuosavybės teise pirkėjui perduodamas sandorio užbaigimo metu. Taigi, nuo to momento pirkėjas įgyja visas galimybes detaliai susipažinti su bendrove. Jei jis aptinka kokių nors neatitikimų, pardavėjui kyla sutartyje numatytos pasekmės. Tačiau pirkėjui, siekiant maksimaliai apsisaugoti nuo galimų rizikų, reikalingas tam tikras užtikrinimas, kad pardavėjas esant reikalui galės įvykdyti savo įsipareigojimus.

CK numato keletą prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonių. CK 6.70 straipsnis nustato, kad „prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje numatytais būdais. <...>“ Sąvokos „ar kitais sutartyje numatytais būdais“ vartojimas suponuoja, kad šiame CK straipsnyje numatytas prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų sąrašas nėra baigtinis. Tokios pat nuomonės yra ir V. Mikelėnas⁵⁵, ir D. Ambrasienė⁵⁶. Be to, CK 6.70 straipsnio 2 dalis numato, kad „gali būti užtikrinamas tiek esamų, tiek ir būsimų prievolių įvykdymas“. Šios nuostatos dar kartą patvirtina civilinėje teisėje vyraujanti dispozityvumo principą.

Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje nemaža kainos dalis labai dažnai yra mokama sandorio užbaigimo metu. Šią kainos dalį pirkėjas sumoka ne pardavėjui, o į depozitinę banko sąskaitą, kurioje pinigai yra laikomi šalių sutartą laiką, per kurį pirkėjas turi galimybę įsitikinti pardavėjo pateiktų pareiškimų ir garantijų teisingumu arba kol galioja pardavėjo pareiškimai ir garantijos, susijusios su bendrovės veiklos rodikliais (pavyzdžiui, kad iš bendrovės valdomo mineralinio vandens gręžinio du metus po sandorio užbaigimo bus

---

⁵³ JUODKA, R., pranešimas „Verslo pardavimo būdai. Teismų praktika“. Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

⁵⁴ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 491.

⁵⁵ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 113.

⁵⁶ AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 276.

išgaunama ne mažesnis kiekis mineralinio vandens, nei tais metais, kai yra sudaromas sandoris). Jei nustatomas tokio pareiškimo ar garantijos pažeidimas arba yra pažeidžiamas pareiškimas arba garantija, galiojanti ir po sandorio užbaigimo, akcijų kaina yra mažinama šalių susitarta suma ir pardavėjui iš depozitinės sąskaitos šalių sutarto termino pabaigoje sumokama mažesnė suma.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse kainos mokėjimas dalimis yra dažnesnis, nei visos sumos mokėjimas iš karto. Dalis kainos yra sumokama į depozitinę sąskaitą ir atlieka prievolės įvykdymo užtikrinimo funkciją. Kadangi CK 6.70 straipsnis leidžia sutarties šalims susitarti dėl CK nenumatytų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų, akcijų pirkimo – pardavimo sutarčių sudarymo praktikoje išsivystė savitas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas – dalies kainos sumokėjimas į depozitinę sąskaitą. Tokį prievolės įvykdymo užtikrinimo būdą mini ir D. Ambrasienė⁵⁷. Šis prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas visų pirma gina pirkėjo interesus, nes garantuoja sutartyje numatytų pardavėjo netesybų apmokėjimą, tačiau iš dalies tarnauja ir pardavėjui, nes pardavėjas yra užtikrintas, kad, jeigu nebus sutarties pažeidimų, atidėta kainos dalis jam bus sumokėta.

---

⁵⁷ *Ibid.*, p. 65.

4. Pareiškimai ir garantijos

4.1. Pareiškimai ir garantijos akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje

Bene didžiausią akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalį užima šalių pareiškimai ir garantijos. Analizuojant A. Matonio pateiktą pavyzdinę akcijų pirkimo – pardavimo sutarties formą⁵⁸ bei šios srities specialistų teiginius⁵⁹, darytina išvada, kad pareiškimai ir garantijos yra skirti konstatuoti ir įtvirtinti sutartyje tam tikrus faktus ir aplinkybes, kurių buvimas ar nebuvimas turi esminę reikšmę sutarties šalims. Šios aplinkybės apima tiek teisės, tiek fakto klausimus. Kaip apie pareiškimų ir garantijų skirsnį teigia S. F. Reed, „Šiame sutarties skirsnyje pardavėjas pateikia detalius pareiškimus apie teisinę ir finansinę objekto ir įsigyjamo turto būklę bei pardavėjo galimybę užbaigti sandorį⁶⁰“. Panašiai pareiškimus ir garantijas apibūdina ir J. C. Hooke⁶¹.

Paprastai akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje būna šios pareiškimų ir garantijų grupės: pareiškimai ir garantijos, susijusios su sutarties šalimis (abi šalys turi tinkamus įgaliojimus sudaryti akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, nėra jokių kliūčių šalims ją sudaryti *etc.*), su parduodamomis akcijomis (visos akcijos priklauso pardavėjui, nėra įkeistos, areštuotos ar kitaip suvaržytos *etc.*), su bendrovės statusu ir būkle (bendrovė yra teisėtai įsteigta *etc.*), su bendrovės veikla (bendrovė savo veiklai vystyti turi visus reikiamus leidimus *etc.*), su bendrovės turtu (bendrovės turtas yra normalios būklės *etc.*), su bendrovės finansine atskaitomybe (sudaryta ir pateikta laiku, atspindi realią padėtį), su mokesčiais (bendrovė neturi jokių mokestinių įsiskolinimų), su bendrovės išpareigojimais (neturi paėmusi kitų paskolų išskyrus išvardintas *etc.*), su intelektine nuosavybe (nepažeidžia jokių trečiųjų asmenų teisių *etc.*), su darbo santykiais (laikomasi visų darbo saugos reikalavimų *etc.*), su susijusiais asmenimis (akcininkams nėra išduota paskolų, nėra sudaryta bendrovei nepalankių sandorių *etc.*), su pretenzijomis, bylinėjimusi (nėra jokių teisminių ginčų), su neigiamų pokyčių bendrovėje nebuvimu (iki sandorio užbaigimo veiklos rezultatai nesuprastės *etc.*). Išvardintos pareiškimų ir garantijų grupės yra dažniausiai pasitaikančios akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse, tačiau jų gali būti labai įvairių. Tai, kokios pareiškimų ir garantijų

---

⁵⁸ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 52-60.

⁵⁹ JUODKA R. pranešimas „Verslo pardavimo būdai. Teismų praktika“, Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

⁶⁰ REED S. F., LAJOUX A. R., NESVOLD H. P., *The Art of M&A*, fourth edition, - New York: McGraw-Hill, p. 470.

⁶¹ HOOKE J. C., *M & A – a practical guide to doing the deal*, John Wiley & Sons, 1996, p. 247.

numatomos konkrečioje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje, ir jų apimtis priklauso nuo to, kokia bendrovė yra įsigyjama, t.y. kiek laiko ši bendrovė vykdo veiklą, koks yra tos veiklos pobūdis, kokia yra bendrovės struktūra.

Didžiąją dalį pareiškimų ir garantijų sudaro pardavėjo pareiškimai ir garantijos pirkėjui, ir tik keletas iš jų (dėl šalių įgaliojimų sudaryti sutartį, dėl trečiųjų asmenų interesų nepažeidimo) pirkėjo pareiškimai ir garantijos pardavėjui. Taigi, šis institutas visų pirma yra skirtas ginti pirkėjo interesus. Beveik visada yra numatoma, jog paaiškėjus, kad kuris nors vienos šalies pareiškimas ar garantija neatitinka tikrovės, kita šalis turi teisę nutraukti akcijų pirkimo – pardavimo sutartį. Tačiau pasitaiko atveju, kai konkretus pareiškimas ar garantija neturi esminės reikšmės sutarčiai. Tokiu atveju šalys susitaria, jog šių pareiškimų ar garantijų neatitikimo tikrovei atveju akcijų pirkimo – pardavimo sutartis nėra nutraukiama, tačiau pirkėjas turi teisę sumažinti akcijų kainą.

Kaip jau minėta anksčiau, pareiškimų ir garantijų institutas yra skirtas visų pirma pirkėjo interesams ginti. Ši gynyba pasireiškia visų pirma tuo, kad pirkėjas gali pasiekti, jog akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje kaip pardavėjo pareiškimai ir garantijos būtų įtvirtintos visos jam svarbios aplinkybės, dėl kurių jis ir įsigyja konkrečią bendrovę bei moką už jos akcijas kainą, gerokai didesnę nei jų nominali vertė. Pavyzdžiui, pirkėjas akcijų įsigijimo būdu perka bendrovę, kuri turi mineralinio vandens gręžinį, iš kurio per metus išgauna 10 000 tonų mineralinio vandens, kurį supilsto į butelius ir parduoda. Pirkėjas įsigyja mineralinio vandens išgavimo bei prekybos verslą, todėl jam labai svarbu, kad pardavėjas garantuotų, jog bendrovei priklausančiame gręžinyje dar tris metus bus galima išgauti ne mažiau, kaip po 10 000 tonų mineralinio vandens per metus. Jei to nebus, pirkėjas tikrai neįsigis šios bendrovės akcijų. Taigi, 10 000 tonų mineralinio vandens gavyba per metus trejus metus nuo sutarties pasirašymo įtvirtinama kaip pardavėjo pareiškimas ir garantija. Be to, pirkėjui labai palengvinama įrodinėjimo našta. Jam pakanka tik įrodyti, kad kuris nors pareiškimas ar garantija neatitinka tikrovės ir automatiškai atsiranda sutartyje numatytos to pasekmės: sutartis nutraukiama arba mažinama akcijų kainą.

Pareiškimų ir garantijų institutas iš dalies tarnauja ir pardavėjo interesams. Analizuojant Civilinio kodekso normas, reglamentuojančias pirkimą – pardavimą, darytina išvada, kad šiai sutarčiai galioja dar iš romėnų teisės atėjusi *caveat venditor* (lot. tesusaugo

pardavėjas) taisyklė⁶². Tai reiškia, kad pardavėjas yra atsakingas iš esmės už visus daikto trūkumus, nebent pirkėjas daikto įsigijimo momentu apie juos žinojo. Iš šios nuostatos išplaukia pardavėjo pareiga atskleisti pirkėjui visus jam žinomus daikto (šiuo atveju akcijų) trūkumus. Būtent tai pardavėjas ir padaro pareiškimų ir garantijų institutu bei išimtis iš pareiškimų ir garantijų numatančiu informacijos atskleidimo raštu.

Svarbu aptarti ir pareiškimų ir garantijų galiojimo terminą. S. F. Reed teigia, kad pareiškimai ir garantijos atskleidžia faktus, kurie yra teisingi sutarties pasirašymo metu⁶³, tačiau manytina, kad dėl ypatingos akcijų pirkimo – pardavimo sandorio struktūros, kai sandorio įvykdymas nesutampa su sutarties pasirašymu, o įvyksta gerokai vėliau ir yra įforminamas sandorio užbaigimo protokolu (apie sandorio užbaigimą plačiau žiūrėti šio darbo 5 skyrių), be to, visa akcijų kaina yra sumokama praėjus 1-2 metams po sandorio užbaigimo, pareiškimai ir garantijos turėtų atitikti tikrovę ir įvykstant šiems dviem įvykiams.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad pareiškimų ir garantijų paskirtis dvejopa:

- 1) atlieka šalių, o visų pirma pirkėjo, interesų apsaugos funkciją, ir
- 2) atlieka informacijos atskleidimo apie akcijas bei bendrovę funkciją.

Tolesniame skyriuje bus apžvelgiama pareiškimų ir garantijų kilmė.

4.2. Pareiškimų ir garantijų kilmė

Pareiškimų ir garantijų institutas į Lietuvos sutarčių teisę atėjo iš Anglijos teisės. Tai visų pirma parodo pats šio instituto pavadinimas – pareiškimai ir garantijos – kadangi instituto pavadinimas dviem terminais nėra būdingas Lietuvos sutarčių teisei. Be to, analizuojant Anglijos sutarčių teisę, o visų pirma verslo įsigijimo sutartis, aptinkamas terminas *representations and warranties*⁶⁴, kurio vertimas į lietuvių kalbą būtų ir skamba „pareiškimai⁶⁵ ir garantijos⁶⁶“. Anglijos sutarčių teisėje *representations and warranties* yra

---

⁶² NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S., *Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas* – Vilnius: Justitia, 1999, p. 244, 255.

⁶³ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, p. 470.

⁶⁴ *Ibid.*, p. 470.

⁶⁵ ARMALYTĖ, O., PAŽŪSIS, L., TEKORIENĖ, D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 538.

⁶⁶ *Ibid.*, p. 736.

būdinga ne tik verslo įsigijimo sutartims, bet ir keletui kitų sutarčių rūšių, pavyzdžiui, kreditavimo sutartims⁶⁷.

Pareiškimų ir garantijų instituto kilmė iš Anglijos teisės paaiškina ir jo pavadinimo sandarą. Anglijos teisėje *representation* ir *warranty* yra skirtingi institutai, tačiau, jie atlieka panašią funkciją – konstatuoja tam tikrų aplinkybių buvimą ar nebuvimą. Dėl šios priežasties *representations and warranties* sutartyse yra įtvirtinami viename skirsnyje. R. Goode *representation* apibrėžia taip: „Asmuo gali padaryti pareiškimą apie aplinkybę, kuris reiškia ne paprasčiausią nuomonės išsakymą, o yra padarytas tokiais tiksliais terminais, kad nulemia tai, kad asmuo, kuriam toks pareiškimas yra daromas, laiko jį teisingu ir, remdamasis pareiškimo teisingumu, sudaro sutartį su pareiškimą padariusiu asmeniu⁶⁸“. R. Goode pateikiamas *warranty* apibūdinimas yra toks: „*Warranty*, kita vertus, yra antrinė pačiam sutarties tikslui ir ne tokia svarbi sąlyga, už kurios pažeidimą nukentėjusioji šalis turi teisę į nuostolių atlyginimą, tačiau išlieka saistoma savo įsipareigojimų pagal sutartį⁶⁹“. R. Bradgate pateikiamas *representation* apibūdinimas yra labai panašus: „*Representation* yra pareiškimas, padarytas derybų metu ir vedantis į sutarties sudarymą⁷⁰“. Jo pateikiamas *warranty* apibrėžimas taip pat beveik niekuo nesiskiria nuo R. Goode pateiktojo: „*warranty* yra susitarimas su nuoroda į sutarties dalyku esančias prekes, bet esantis šalutiniu lyginant su sutarties tikslu. Jo pažeidimas suteikia teisę reikalauti nuostolių atlyginimo, bet nesuteikiančio teisės atsisakyti prekių ir sutarties⁷¹“. Ph. Wood, kalbėdamas apie paskolos sutartis, nurodo tą patį *representation* ir *warranty* skirtumą – jų pažeidimo pasekmes: „Techniškai *representation* yra pareiškimas, padarytas prieš paskolos sutarties įvykdymą, kuris įgalina paskolos davėją sudaryti paskolos sutartį, kai tuo tarpu *warranty* yra pačios sutarties sąlyga. Skirtumas glūdi galimose teisinio poveikio priemonėse <...>⁷²“.

Apibendrinant darytina išvada, kad nors tiek *representation*, tiek *warranty* tikslas yra panašus – patvirtinti tam tikrus faktus, tačiau *representation* patvirtina aplinkybes, reikšmingas sutarties sudarymui, kurios paskatina kitą šalį sudaryti sutartį, o *warranty* patvirtina aplinkybes, kurios yra sąlyginai nereikšmingos sutarčiai. Iš to išplaukia ir kitas šių institutų skirtumas – skirtingos jų pažeidimo teisinės pasekmės. Kadangi, kaip jau minėta,

---

⁶⁷ WOOD, PH., R., *Law and practice of international finance*, London: Sweet & Maxwell, 2008, p. 107

⁶⁸ GOODE, R., *Commercial Law. Third edition*. London: Penguin Books, 2004, p. 81.

⁶⁹ *Ibid.*, p. 279.

⁷⁰ BRADGATE, R., *Commercial Law. Third edition*. London: Butterworths, 2000, p. 55.

⁷¹ *Ibid.*, p. 261.

⁷² WOOD, PH., R., *Law and practice of international finance*, London: Sweet & Maxwell, 1980, p. 240

representation iš esmės paskatina kitą šalį sudaryti sutartį, taigi, galima teigti, kad *representation* yra sutarties sudarymo prielaida, tai ir jos pažeidimas nulemia nukentėjusios šalies teisę nutraukti sutartį. Tuo tarpu *warranty* yra pačios sutarties sąlyga, nedaranti esminio poveikio sutarties dalykui, taigi ir jos pažeidimas nesuteikia teisės nukentėjusiai šaliai nutraukti sutarties, o tik suteikia teisę reikalauti nuostolių atlyginimo.

4.3. Patvirtinimas ir garantija Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse

Analizuojant Civilinį kodeksą randamas tiek patvirtinimų (kas yra artimos reikšmės žodis žodžiui „pareiškimas“⁷³), tiek garantijų institutas. Patvirtinimą reglamentuoja CK 6.321 straipsnis, o garantiją – CK 6.333 straipsnis, sistemiškai taikomas su 6.327, 6.334 ir 6.335 straipsniais. Šie straipsniai įtvirtina normatyvinį patvirtinimo ir garantijų instituto pagrindą.

CK 6.321 straipsnis nustato pardavėjo pareigą patvirtinti nuosavybės teisę į parduodamą daiktą bei tos teisės suvaržymų nebuvimą. CK 6.321 straipsnio 1 dalis nustato, kad „pardavėjas privalo patvirtinti, kad į perduodamus daiktus tretieji asmenys neturi jokių teisių ar pretenzijų, išskyrus atvejus, kai pirkėjas iš anksto sutiko priimti daiktus, kurie yra tokių teisių ar pretenzijų objektai, o pardavėjas apie jas tinkamai pranešė pirkėjui“. Šio straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „pardavėjas privalo panaikinti perduodamų daiktų įkeitimą (hipoteką) nepaisydamas to, ar įkeitimas (hipoteka) buvo įregistruotas ar ne, išskyrus atvejus, kai pirkėjas, iš pardavėjo gavęs tinkamą informaciją, sutinka pirkti daiktus, teisės į kuriuos yra suvaržytos tokiu būdu“. Šio straipsnio 3 dalis skelbia, kad „pardavėjas privalo patvirtinti pirkėjui, kad perduodami daiktai neareštuoti ir kad jie nėra teismo ginčo objektas, taip pat kad pardavėjo teisė disponuoti daiktais neatimta ar neapribota“. Semantine prasme, CK 6.321 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse numatyta pardavėjo pareiga atitinka pareiškimų ir garantijų grupę, susijusią su parduodamomis akcijomis. Tačiau toks traktavimas būtų per siauras. Visų pirma, akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje numatyti pareiškimai ir garantijos apima kur kas platesnę sferą nei nuosavybė, o lingvistiškai nagrinėjant CK 6.321 straipsnį akivaizdu, kad įstatymų leidėjas šioje normoje įtvirtino patvirtinimą *stricto sensu*, t.y. šioje normoje pardavėjas įpareigojamas patvirtinti tik nuosavybės teisę ir su ja susijusių apribojimų nebuvimą, bet nieko daugiau. Be to, CK 6.321 straipsnio 6 dalis nustato šios pardavėjo

---

⁷³ Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt>>

pareigos patvirtinti daikto nuosavybės teisę ir jos suvaržymų nebuvimą pažeidimo pasekmes. Pažeidus šią pareigą pirkėjas turi teisę savo nuožiūra arba

- 1) reikalauti sumažinti kainą, arba
- 2) nutraukti sutartį.

Šiomis teisėmis pirkėjas negali pasinaudoti jeigu pardavėjas įrodo, kad pirkėjas žinojo arba turėjo žinoti apie trečiųjų asmenų teises į daiktus ar šių teisių suvaržymą.

CK 6.333 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurių kokybė atitinka pirkimo – pardavimo sutarties sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus“. Taigi, šiame straipsnyje įtvirtintas įstatyminės kokybės garantijos institutas. Pardavėjas akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje privalo garantuoti, kad parduodamas daiktas yra kokybiškas. CK 6.306 straipsnio 1 dalis nustato, kad pirkimo – pardavimo sutarties dalyku gali būti „neišimti iš apyvartos daiktai, kuriuos pardavėjas jau turi ar kurie gali būti sukurti ar pardavėjo įgyti ateityje, vertybiniai popieriai ir kitokie daiktai bei turtinės teisės“. Kaip jau buvo minėta, CK 1.102 straipsnis akciją apibrėžia taip: „Akcija – tai vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo (akcininko) teisę dalyvauti valdant įmonę, jeigu įstatymai nenustato ko kita, teisę gauti akcinės įmonės pelno dalį dividendais ir teisę į dalį įmonės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas įstatymų nustatytas teises“. Taigi, darytina išvada, kad Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios pirkimo – pardavimo sutartį, taikomos ir akcijoms, kaip vertybiniams popieriams, nepaisant to, kad šiose normose vartojama sąvoka „daiktai“. Todėl akcijų pirkimo – pardavimo atveju pardavėjas turi įstatyminę pareigą garantuoti, kad akcijos yra kokybiškos. Kyla klausimas, kaip apibūdinti akcijų kokybę?

Kaip jau minėta aukščiau, atsižvelgiant į CK 1.102 straipsnio pateiktą akcijos apibrėžimą, darytina išvada, kad akcijos paskirtis yra dvejopa:

- 1) ji suteikia komplektą neturtinių teisių, leidžiančių akcijos savininkui (akcininkui) dalyvauti bendrovės valdyme;
- 2) ji suteikia komplektą turtinių teisių, kurios leidžia akcininkui gauti materialios naudos iš bendrovės veiklos. Tokios pat nuomonės laikosi ir A. Taminskas⁷⁴. Jei akcija atlieka abi šias funkcijas, ji laikytina kokybiška.

Atsižvelgiant į šio darbo 2 skyriuje išdėstytus akcijos kokybės požymius, darytina išvada, kad 6.333 straipsnyje numatyta įstatyminė pardavėjo pareiga garantuoti parduodamo

---

⁷⁴ MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* – Vilnius: Justitia, 2001 – p. 223-224.

daikto kokybę yra per siaura lyginant su pardavėjo garantijomis, pateikiamomis akcijų pirkimo – pardavimo sutarties pareiškimų ir garantijų skyriuje. Be to, pagal Civilinį kodeksą pardavėjas privalo garantuoti tik parduodamo daikto (akcijų) kokybę, kai tuo tarpu akcijų pirkimo – pardavimo sutartimi yra parduodamos ne tik akcijos, bet ir bendrovė, kurios kontrolę šios akcijos suteikia. Šiuo atveju tik nedidelė pareiškimų ir garantijų dalis yra susijusi su akcijomis, o visi likę pareiškimai ir garantijos atspindi su bendrove susijusius faktus.

Kaip ir patvirtinimo atveju, CK 6.333 straipsnyje numatyta įstatyminė pardavėjo garantija yra labai siaura, todėl tarnauja tik kaip norminis kokybės garantijos pagrindas. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „<...> sutartis gali numatyti pardavėjo pareigą garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų, dėl kurių daikto nebūtų galima naudoti tam tikslui, kuriam pirkėjas jį ketino naudoti, arba dėl kurių daikto naudingumas sumažėtų taip, kad pirkėjas, apie tuos trūkumus žinodamas, arba apskritai nebūtų to daikto pirkęs, arba nebūtų už jį tiek mokėjęs. <...>“. Taigi, CK 6.333 straipsnio 2 dalis yra pagrindas šalims susitarti dėl pareiškimų ir garantijų tokia apimtimi, kokia jos nori.

CK 6.334 straipsnis numato netinkamos kokybės daiktą nusipirkusio pirkėjo teises, t.y. įstatyminės daikto kokybės garantijos pažeidimo pasekmes. O jos akcijų pirkimo – pardavimo sutarties atveju yra tokios: pirkėjas, nusipirkęs netinkamos kokybės daiktą (akcijas), savo pasirinkimu turi teisę arba:

- 1) reikalauti, kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina, arba
- 2) kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti, arba
- 3) grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas.

Tačiau dėl jau aptarto normos taikymo siaurumo, šiomis teisėmis pirkėjas gali pasinaudoti tik kai trūkumus turi nusipirkta akcijos, t.y. ši norma būtų netaikytina, jei būtų pažeisti kiti ne su akcijomis, o su bendrove susiję pareiškimai ir garantijos.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos teisė žino tiek pareiškimų (patvirtinimo), tiek garantijos institutus, tačiau jų esmė skiriasi nuo panašiai pavadintų Anglijos teisės institutų. Visų pirma skiriasi jų apimtis. Anglijos *representation* ir *warranty* yra sutarties sąlygos, kurių apimtį šalys gali nusistatyti pačios, tuo tarpu Lietuvos patvirtinimas ir garantija yra įtvirtinti Civiliniame kodekse ir taikomi tokia apimtimi, kokia

numatyta. Antra, skiriasi jų pažeidimo pasekmės. Pagal Anglijos teisę, pažeidus *representation*, nukentėjusioji šalis turi teisę nutraukti sutartį, pagal Lietuvos teisę, pažeidus patvirtinimą, nukentėjusioji šalis turi teisę savo nuožiūra arba

- 1) reikalauti sumažinti kainą, arba
- 2) nutraukti sutartį.

Pagal Anglijos teisę, pažeidus *warranty*, nukentėjusioji šalis turi teisę reikalauti tik nuostolių atlyginimo, tačiau negali reikalauti nutraukti sutarties, o pagal Lietuvos teisę, pažeidus garantiją, nukentėjusioji šalis turi teisę arba

- 1) reikalauti, kad daiktas, sutartyje apibūdintas pagal rūšį, būtų pakeistas tinkamos kokybės daiktu, arba
- 2) reikalauti, kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina, arba
- 3) kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti, arba
- 4) grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje įtvirtinti pareiškimai ir garantijos nėra tapatūs Civiliniame kodekse įtvirtintiems nei patvirtinimo, nei garantijos institutams. Taip yra visų pirma dėl gerokai platesnės akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje įtvirtintų pareiškimų ir garantijų apimties lyginant su panašiai pavadintais Civilinio kodekso institutais.

4.4. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse numatomų pareiškimų ir garantijų vieta Lietuvos teisinėje sistemoje

Kaip jau aptarta ankstesniuose šio darbo skirsniuose, pareiškimai ir garantijos į Lietuvos sutarčių teisę atėjo iš Anglijos sutarčių teisės, perkeltant kiek modifikuotą *representations and warranties* institutą. Lietuvos teisėje yra panašiai pavadinti institutai – patvirtinimas ir garantija – tačiau jie nelaikytini akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje įtvirtintais pareiškimais ir garantijomis. Todėl kyla klausimas, kokia yra akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje įtvirtintų pareiškimų ir garantijų vieta Lietuvos sutarčių teisėje?

Kadangi pareiškimai ir garantijos į mūsų sutarčių teisę atėjo iš Anglijos sutarčių teisės, darytina prielaida, kad šis institutas yra teisinis transplantas. Tačiau pareiškimus ir garantijas lyginant su angliškuoju *representations and warranties* institutu matomi keli ryškūs jų

skirtumai. Visų pirma, Lietuvoje pareiškimai niekuo nesiskiria nuo garantijų. Tai yra vienas institutas, tik dėl Anglijos teisės įtakos pavadintas dviem žodžiais. Tuo tarpu Anglijos sutarčių teisę *representation* ir *warranty* skiria kaip atskirus institutus. Antras skirtumas, išplaukiantis iš pirmojo, yra pareiškimų ir garantijų pažeidimo pasekmės. Pažeidus pareiškimus ir garantijas atsiranda tokios pasekmės, dėl kurių susitarė sutarties šalys, dažniausiai – sutarties nutraukimas. Šalims nesusitarus dėl pasekmių iš dalies būtų galima pagal analogiją taikyti CK 6.321 ir 6.334 straipsnius, tačiau, kaip jau minėta aukščiau, šių straipsnių taikymo sritis yra per siaura. Tuo tarpu Anglijos teisėje *representations and warranties* pažeidimo pasekmės yra aiškios ir priklauso nuo to, kas – *representation* ar *warranty* – buvo pažeista. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus teiginius, parodančius kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje naudojamas pareiškimų ir garantijų institutas, nors ir kilęs iš Anglijos teisės, tačiau Lietuvos sutarčių teisėje buvo gerokai modifikuotas, darytina išvada, kad pareiškimų ir garantijų institutą laikyti teisiniu transplantu nėra tikslu.

Kadangi pareiškimai ir garantijos nėra teisinis transplantas, kyla antroji prielaida – pareiškimai ir garantijos yra praktikos suformuotas *sui generis* sutarčių teisės institutas. Taip teigiant iškyla keletas prieštaravimų. Kaip jau minėta anksčiau, šis institutas yra atėjęs iš Anglijos sutarčių teisės, taigi, *sui generis* institutu jis gali būti laikytinas nebent Lietuvos sutarčių teisėje. Negalima nepastebėti ir fakto, kad Civilinis kodeksas taip pat įtvirtina panašius, tik gerokai siauresnės apimties institutus – patvirtinimą ir garantiją. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad laikyti pareiškimus ir garantijas *sui generis* institutu negalima, nes Anglijos teisė žino labai panašų ir normatyviniu lygmeniu įtvirtintą *representations and warranties* institutą, be to, Lietuvoje panašūs institutai taip pat įtvirtinti įstatyme. Taigi, pareiškimų ir garantijų institutas nėra *sui generis*, nes tokie išvadai padaryti šis institutas turi per mažai požymių, skiriančių jį nuo kitų sutarčių teisės institutų ir nėra pakankamai unikalūs.

Trečioji prielaida – pareiškimai ir garantijos yra tiesiog specifinės sutarties sąlygos. Visų pirma, pareiškimai ir garantijos Civiliniame kodekse turi normatyvinę pagrindą – CK 6.321, 6.333, 6.327, 6.334 ir 6.335 straipsnius, taigi, įstatymas pats numato pareiškimus (patvirtinimą) ir garantijas. Tačiau, kaip jau aptarta aukščiau, Civiliniame kodekse pateikti patvirtinimai ir garantijos yra tokios siauros apimties, kad praktikoje didesnės reikšmės nevidina. Be to, Civiliniame kodekse numatyti patvirtinimai ir garantijos susijusios tik su akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyku, o tai, žiūrint formaliai, yra tik pačios akcijos. Kaip aptarta ankstesniuose skirsniuose, realus akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalykas

yra verslas. Taigi, šalys savo susitarimu praplečia pareiškimus ir garantijas pritaikydamos jas ne tik formaliajai akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyko pusei, bet ir realiajai – bendrovei, kaip verslui. Be to, šalys akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje ne remiasi CK 6.321 ir 6.334 straipsniuose numatytais patvirtinimo ir garantijos pažeidimo pasekmėmis, o pasinaudodamos dispozityvumo principu savo susitarimu numato kitokias pasekmes, dažniausiai – sutarties nutraukimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse numatomi pareiškimai ir garantijos nėra nei teisinis transplantas, nei praktikos suformuotas *sui generis* institutas, o yra specifinės sutarties sąlygos, skirtos akcijų pirkimo – pardavimo sutarties šalių, o visų pirma pirkėjo, interesų apsaugai.

5. Sandorio užbaigimas

5.1. Sandorio užbaigimas akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje

Dar vienas labai svarbus akcijų pirkimo – pardavimo sutarties elementas, įtakojantis visą sandorio struktūrą yra sandorio užbaigimas. M. Matonis savo parengtoje tipinėje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje sandorio užbaigimą apibrėžia kaip „parduodamų akcijų pirkimo – pardavimo įvykdymą sandorio užbaigimo dieną <...>⁷⁵“. Šiame apibrėžime M. Matonis sandorio užbaigimą laiko jo įvykdymu, kuris įvyks sutartyje nustatytą dieną, vadinama sandorio užbaigimo diena. Tai parodo, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartis yra viena iš sutarčių rūšių, kurių vykdymas nesutampa su pasirašymo momentu.

Sąvoka „sandorio užbaigimas“ taip pat yra verstinė. Angliškoje literatūroje šis institutas yra vadinamas „*closing*“⁷⁶. Tikslėnis šios sąvokos vertimas būtų „uždarymas“⁷⁷, tačiau M. Matonis savo rengtoje sutartyje, kuria šiame darbe yra remiamasi kaip pavyzdine akcijų pirkimo – pardavimo sutartimi, naudoja sąvoką „sandorio užbaigimas“, todėl šiame darbe toliau taip pat bus vartojama sąvoka „sandorio užbaigimas“.

Sandorio užbaigimas yra būdingas visoms kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sutartims. S. F. Reed šį institutą apibūdina taip: „Sandorio užbaigimas yra įvykis, kuriuo sutarties šalys galutinai įvykdo sandorį įformindamos ir pateikdamos dokumentus ir, jei taikytina, pervesdamos lėšas“⁷⁸. Ph. Martinius pateikia tokį sandorio užbaigimo apibūdinimą: „Tradiciškai sandorio užbaigimo metu šalys apsieičia nuosavybės teisių dokumentais, papildomais susitarimais, sertifikatais, teisinėmis išvadomis. Dar daugiau, sandorio užbaigimo metu gali būti pasirašomos papildomos, dažniausiai su trečiaisiais asmenimis susijusios sutartys (pavyzdžiui, finansiniai dokumentai). Be to, sandorio užbaigimas dažniausiai yra tas momentas, kai gali būti pakeičiami valdininkai ar direktoriai ir pirkėjas fiziškai perima verslo kontrolę“⁷⁹. Analizuojant M. Matonio parengtą akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, matome, kad šioje sutartyje užbaigimo metu atliekami tokie

---

⁷⁵ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, P 52.

⁷⁶ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, 2007, p. 613.

⁷⁷ ARMALYTĖ, O., PAŽŪSIS, L., TEKORIENĖ, D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 105.

⁷⁸ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, 2007, p. 613.

⁷⁹ MARTINIUS, PH., *M&A: Protecting the Purchaser*, Kluwer Law International, 1996, p. 15.

veiksmai: pasirašomas sandorio užbaigimo protokolas (sutarties 3.5.1 punktas⁸⁰), sumokama kainos dalis (sutarties 3.5.2 punktas⁸¹), perduodama nuosavybės teisė į akcijas (sutarties 3.5.3 ir 3.5.4 punktai⁸²).

Taigi, tiek S. F. Reed, tiek Ph. Martinius pateiktuose sandorio užbaigimo apibrėžimuose, tiek M. Matonio parengtoje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje galime rasti tuos pačius sandorio užbaigimo bruožus. Visi šie autoriai kaip sandorio užbaigimą mato tris esminius momentus:

- 1) kainos sumokėjimą;
- 2) nuosavybės teisės į akcijas perdavimą;
- 3) viso šito įforminimą atskiru dokumentu, M. Matonio vadinamu sandorio užbaigimo protokolu.

Pirkimo – pardavimo sutartis yra konsensualinė, t.y. ji laikoma sudaryta kai šalys susitarė dėl esminių sutarties sąlygų, o įstatymų ar sutarties nustatytais atvejais savo susitarimą dar ir išreiškė atitinkama forma⁸³. ABĮ 46 straipsnio 3 dalis numato, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartis turi būti rašytinės formos. Taigi, akcijų pirkimo – pardavimo sutartis yra laikoma sudaryta nuo to momento, kai abi šalys ją pasirašo. Tačiau sutarties sudarymas nebūtinai sutampa su jos vykdymu⁸⁴. Nors CK 6.201 straipsnis ir numato, kad šalys privalo sutartį vykdyti tuo pačiu metu, tačiau leidžia sutarties šalims susitarti ir dėl kitokios sutarties įvykdymo tvarkos. CK 6.305 straipsnio 1 dalyje pateikiamas toks pirkimo – pardavimo sutarties apibrėžimas: „pirkimo – pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą)“. Iš šio apibrėžimo darytina išvada, kad iš akcijų pirkimo – pardavimo sutarties šalims kyla dvi pagrindinės pareigos: pardavėjo – perduoti kitai šaliai akcijas nuosavybės teise, o pirkėjui – sumokėti kainą. ABĮ 46 straipsnio 1 dalis nustato materialių akcijų perleidimo tvarką: „materialios akcijos ar akcijų sertifikatai perleidžiami kitų asmenų nuosavybėn perdavimu, padarius atitinkamą įrašą akcijoje ar akcijų sertifikate, tai yra indosamentą. Indosamente įrašomi duomenys apie asmenį, kuriam akcija ar akcijų sertifikatas perleidžiami (fizinio

---

⁸⁰ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 54.

⁸¹ *Ibid.*, p. 54.

⁸² *Ibid.*, p. 54.

⁸³ AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 276.

⁸⁴ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 264.

asmens vardas, pavardė, asmens kodas; juridinio asmens pavadinimas, buveinė, teisinė forma, kodas), taip pat įrašo data. Indosamentą pasirašo akciją ar akcijų sertifikatą perleidžiantis ir įsigyjantis asmenys”. ABĮ 46 straipsnio 2 dalis numato, kaip yra perleidžiamos nematerialios akcijos: „nematerialių akcijų perleidimas fiksuojamas įrašais jų perleidėjo ir jų įgijėjo asmeninėse vertybinių popierių sąskaitose”. Dėl kainos sumokėjimo būdo ABĮ nepasisako, todėl taikytinas CK, kurio 6.314 straipsnis reglamentuoja kainos sumokėjimą. Šio straipsnio 1 dalis nustato kainos sumokėjimo vietą: „Jeigu pirkėjas neįpareigotas sumokėti kainą konkrečioje vietoje, jis privalo sumokėti ją pardavėjui daiktų perdavimo vietoje”. To paties straipsnio 2 dalis skirta reglamentuoti kainos sumokėjimo momentui: „Jeigu pirkėjas neįpareigotas sumokėti kainą konkrečiu laiku, jis privalo ją sumokėti, kai pardavėjas pagal sutartį ar šį kodeksą perduoda pirkėjui daiktus arba disponavimo jais dokumentus”. CK 6.3.14 straipsnio 4 dalis nustato, kokiomis dalimis turi būti mokama kaina: „Jeigu sutartyje nenumatyta ko kita, pirkėjas privalo iš karto sumokėti visą kainą”. Visos šios dalys turi vieną bendrą bruožą – jose numatytas reguliavimas taikomas tik tuo atveju, jei sutartyje nėra numatyta kitaip. Apie kainos mokėjimą akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje plačiau žiūrėti šio darbo 3 skyrių.

Kai šalys šias dvi pareigas atlieka, akcijų pirkimo – pardavimo sutartis laikoma įvykdyta. Iš aukščiau pateiktų S. F. Reed, Ph. Martinius sandorio užbaigimo apibrėžimų ir M. Matonio parengtos akcijų pirkimo – pardavimo sutarties darytina išvada, kad sandorio užbaigimo metu *inter alia* atliekami šie veiksmai: perduodama nuosavybės teisė į akcijas ir sumokama kaina. Taigi, sandorio užbaigimo metu akcijų pirkimo – pardavimo sutartis yra įvykdoma. Tai įforminama specialiu šalių pasirašomu dokumentu – sandorio užbaigimo protokolu.

5.2. Sandorio užbaigimo protokolas

Kaip jau buvo minėta aukščiau, sandorio užbaigimo metu šalys pasirašo tai įforminantį dokumentą – sandorio užbaigimo protokolą. M. Matonis savo parengtoje akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje nurodo, jog sandorio užbaigimo protokole „kiekviena Šalis patvirtins, kad šioje Sutartyje išdėstyti Šalies pareiškimai ir garantijos yra teisingi Sandorio Užbaigimo

dieną ir kad visos <...> išankstinės Sandorio Užbaigimo sąlygos yra įvykdytos arba kad atitinkama Šalis jų atsisakė⁸⁵“.

Kaip matome iš aukščiau pateikto sandorio užbaigimo protokolo apibrėžimo, šio dokumento paskirtis yra konstatuoti, kad šalys įvykdė savo įsipareigojimus. Kadangi nuo akcijų pirkimo – pardavimo sutarties pasirašymo iki jos užbaigimo (įvykdymo) praeina nemažai laiko per kurį sutarties šalys turi atlikti tam tikrus sutartyje numatytus veiksmus (pavyzdžiui, gauti leidimus), todėl šalys sandorio užbaigimo metu dar kartą peržiūri, ar visi įsipareigojimai yra įvykdyti. Jei paaiškėja, kad visi akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje numatyti įsipareigojimai yra įvykdyti, šalys pasirašo sandorio užbaigimo protokolą ir tuo pagrindu pardavėjas pirkėjui perduoda nuosavybės teisę į akcijas, o pirkėjas sumoka sutartyje sutartą kainą ar jos dalį. Jei sandorio užbaigimo metu paaiškėja, kad kuris nors sutartyje šalių prisiimtas įsipareigojimas nėra įvykdytas, sutarties šalys arba

- 1) atsisako to įsipareigojimo vykdymo ir pasirašo sandorio užbaigimo protokolą, arba
- 2) nukelia sandorio užbaigimą, o tuo pačiu ir sandorio užbaigimo protokolo pasirašymą.

Be to, M. Matonis teigia, kad sandorio užbaigimo protokole šalys ne tik patvirtina, kad visi sutartyje numatyti pareiškimai ir garantijos yra teisingi, o visos sutartyje numatytos išankstinės sandorio užbaigimo sąlygos yra įvykdytos, bet ir patvirtina, kad pirkėjas sumokėjo kainą, o pardavėjas perdavė pirkėjui nuosavybės teisę į akcijas.

Kyla klausimas, kokia yra sandorio užbaigimo protokolo reikšmė? CK 6.539 straipsnis numato, kad „Įmonė perduodama nuomininkui pagal perdavimo – priėmimo aktą“. Perdavimo – priėmimo aktu pardavėjas pirkėjui perduoda ir nekilnojamąjį daiktą (CK 6.398 straipsnio 1 dalis). Su šio akto pasirašymu yra siejamas nuosavybės teisės į nekilnojamąjį daiktą perėjimas: „Daikto (turto) įgijėjas nuosavybės teisę į daiktus (turtą) įgyja nuo jų perdavimo įgijėjui momento, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita“ (CK 4.49 straipsnio 1 dalis); „Jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis, pardavėjo prievolė perduoti nekilnojamąjį daiktą laikoma įvykdyta nuo daikto perdavimo pirkėjui ir atitinkamo dokumento apie jo perdavimą pasirašymo“ (CK 6.398 straipsnio 2 dalis). Būtina pabrėžti, kad akcijų perdavimo būdo Civilinis kodeksas nenumato. Kaip jau minėta aukščiau, nuosavybės teisės įgijimą į akcijas reglamentuoja ABI 46 straipsnis, kurio 1 dalis reglamentuoja materialių akcijų nuosavybės perdavimą: „Materialios akcijos ar akcijų

---

⁸⁵ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 54.

sertifikatai perleidžiami kitų asmenų nuosavybėn perdavimu, padarius atitinkamą įrašą akcijoje ar akcijų sertifikate, tai yra indosamentą. Indosamente įrašomi duomenys apie asmenį, kuriam akcija ar akcijų sertifikatas perleidžiami (fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas; juridinio asmens pavadinimas, buveinė, teisinė forma, kodas), taip pat įrašo data. Indosamentą pasirašo akciją ar akcijų sertifikatą perleidžiantis ir įsigyjantis asmenys”. Nematerialių akcijų perleidimas reglamentuojamas to paties straipsnio 2 dalyje: „Nematerialių akcijų perleidimas fiksuojamas įrašais jų perleidėjo ir jų įgijėjo asmeninėse vertybinių popierių sąskaitose”. Vertybinių popierių sąskaitas ir įrašų į jas darymo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų - nematerialių akcijų savininkų asmeninių vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialių akcijų savininkų registravimo uždarosiose akcinėse bendrovėse taisyklių patvirtinimo“⁸⁶ patvirtintos akcijų apskaitos taisyklės. Taigi, įstatymai nenumato jokio atskiro dokumento akcijų perdavimui ar nuosavybės teisės perėjimui patvirtinti. Iš to darytina išvada, kad sandorio užbaigimo protokolas nelemia nuosavybės teisės į akcijas perėjimo, o tik patvirtina įvykusį faktą.

Kaip jau minėta aukščiau, pirkimo – pardavimo sutarties esmė yra dvi priešpriešinės prievolės: pardavėjo pareiga perduoti pirkėjui nuosavybės teisę į parduodamą daiktą, o pirkėjo – sumokėti pardavėjui kainą. CK 6.65 straipsnio 1 dalis numato, kad „Kreditorius, priimdamas prievolės įvykdymą, privalo duoti skolininkui pakvitavimą apie visišką ar dalinį prievolės įvykdymą, jeigu sutartis nenumato ko kita”. Anot V. Mikelėno, „Sąvoka „pakvitavimas“ reiškia bet kurį rašytinį dokumentą, kuriame atsispindi kreditoriaus valia, kad jis priėmė prievolės įvykdymą, ir kiti duomenys apie įvykdymą (įvykdymo data, vieta, įvykdymas visiškas ar dalinis ir pan.)⁸⁷“ Sandorio užbaigimo protokole šie V. Mikelėno išvardinti pakvitavimo rekvizitai paprastai būna, todėl sandorio užbaigimo protokolas gali atlikti pakvitavimo funkciją, jei sutarties šalys nesusitaria kitaip.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog sandorio užbaigimo protokolo reikšmė visų pirma yra tam tikrų su sandoriu susijusių aplinkybių (pareiškimų ir garantijų teisingumo, atidedamųjų sąlygų įvykdymo, akcijų nuosavybės teisės perdavimo, kainos ar jos dalies sumokėjimo) konstatavimas. Sandorio užbaigimo protokolas neatlieka ir, atsižvelgiant į įstatyminį nuosavybės teisės į akcijas perdavimo reglamentavimą, negali atlikti priėmimo –

---

⁸⁶ Valstybės žinios, 2004, Nr.: 132- 4761.

⁸⁷ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 105.

perdavimo akto funkcijos. Tačiau, nors šalys dažniausiai susitaria kitaip ir pakvitavimu laiko banko pavedimo kopiją, sandorio užbaigimo protokolas gali atlikti pakvitavimo, kaip pirkėjo prievolės sumokėti kainą įvykdymo patvirtinimo, funkciją.

5.3. Sutarties vykdymas pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą

Akcijų pirkimo – pardavimo sutartis yra dvišalė sutartis (CK 6.160 straipsnio 1 dalis). Tokios pat nuomonės yra ir V. Mikelėnas: „Dauguma sutarčių, pavyzdžiui, pirkimo – pardavimo, <...> yra dvišalės⁸⁸“. Tai reiškia, kad abi akcijų pirkimo – pardavimo sutarties šalys sieja abipusės teisės ir pareigos⁸⁹. Pardavėjas turi prievolę perduoti pirkėjui nuosavybės teisę į akcijas, o pirkėjas turi prievolę sumokėti pardavėjui kainą. Taigi, vykdydamos šias prievoles akcijų pirkimo – pardavimo sutarties šalys tuo pačiu vykdo ir akcijų pirkimo pardavimo sutartį.

Sutarčių vykdymas reglamentuotas CK 6.200 – 6.204 straipsniuose. Šitie straipsniai reguliuoja tik pačius bendriausius sutarčių vykdymo klausimus: sutarties vykdymo principus (CK 6.200 straipsnis), sutarties įvykdymo tvarką (CK 6.201 straipsnis), valstybės institucijos leidimo gavimo tvarką (CK 6.202 straipsnis), leidimo neišdavimo pasekmes (CK 6.203 straipsnis) bei sutarties vykdymą pasikeitus aplinkybėms (CK 6.204 straipsnis). Kadangi sutarties šalys sieja tarpusavio prievolės⁹⁰, tai sutarties vykdymui subsidiariai taikytinas ir prievolių vykdymo reglamentavimas, numatytas CK 6.38 – 6.58 straipsniuose. Tokios pat nuomonės laikosi ir D. Ambrasienė⁹¹.

V. Mikelėnas, komentuodamas CK 6.201 straipsnį, išskiria tris sutarčių rūšis pagal jų įvykdymą:

- 1) iš karto įvykdomos sutartys,
- 2) sutartys, kurių vykdymas trunka tam tikrą laiką,
- 3) sutartys, kurias galima įvykdyti iš karto arba per tam tikrą laiką dalimis⁹².

---

⁸⁸ *Ibid.*, p. 199.

⁸⁹ AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 127.

⁹⁰ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 191.

⁹¹ AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 165

⁹² MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 191.

Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties šalis sieja priešpriešinės prievolės. Pardavėjas turi pareigą perduoti pirkėjui nuosavybės teisę į akcijas, o pirkėjas turi pareigą pardavėjui sumokėti akcijų kainą. Pardavėjo pareiga perduoti nuosavybės teisę į akcijas teoriškai gali būti išskaidyta dalimis (pavyzdžiui, sutarties sudarymo momentu pardavėjas perduoda nuosavybės teisę tik į dalį akcijų, o į kitą dalį – tik kai pirkėjas sumokės kainą), tačiau paprastai tai nėra daroma. Tuo tarpu pirkėjo pareiga sumokėti kainą ne tik kad yra lengvai išskaidoma dalimis, bet paprastai taip ir yra daroma. Sutarties įvykdymu laikytinas visų joje numatytų įsipareigojimų įvykdymas. Jei viena šalis visiškai įvykdo savo pareigas pagal sutartį, o kita šalis ne, tokia sutartis nebus laikoma įvykdyta tol, kol ir kita šalis visiškai neįvykdys savo pareigų. Atsižvelgiant į tai, akcijų pirkimo – pardavimo sutartis priskirtina sutartims, kurios gali būti įvykdytos iš karto arba per am tikrą laiką dalimis.

Kaip išdėstyta aukščiau, akcijų pirkimo – pardavimo sutartis yra viena iš sutarčių, kurios įvykdymas ne sutampa su pasirašymo momentu, o įvyksta gerokai vėliau. Be to, akcijų pirkimo pardavimo sutartį galima vykdyti tiek iš karto, tiek dalimis. Analizuojant sandorio užbaigimo skirsnį akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse darytina išvada, kad jis būtent ir reglamentuoja akcijų pirkimo – pardavimo sutarties įvykdymą. Kadangi Civilinis kodeksas reglamentuoja tik pačius bendriausius sutarties vykdymo klausimus, o prievolių vykdymas reglamentuojamas labai dispozityviai, sutarties šalims atsiranda poreikis sutartyje aiškiai apibrėžti, kaip bus sutartis vykdoma. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad sandorio užbaigimas yra praktikos standartizuota sutartinė nuostata, reglamentuojanti sutarties įvykdymo laiką, vietą ir tvarką, ir įforminama specialiu sutarties šalių susitartu dokumentu – sandorio užbaigimo protokolu.

6. Atidedamosios sąlygos

Kalbant apie sandorio užbaigimą būtina pakalbėti ir apie atidedamasias sąlygas. Šis institutas angliškoje literatūroje yra vadinamas terminu „*conditions precedent*”⁹³, kuris į lietuvių kalbą verčiamas kaip „atidedamosios sąlygos“ arba „išankstinės sąlygos”⁹⁴. Kai kada literatūroje vartojama sąvoka „*conditions precedent to closing*”⁹⁵ – atidedamosios sąlygos sandorio užbaigimui“, tiksliau atspindinti šių sąlygų esmę. M. Matonis šias sąlygas vadina sandorio įgyvendinimo sąlygomis ir nurodo, kad šios sąlygos sutartyje numatomos paprastai dėl to, kad akcijoms perleisti šalims reikia gauti tam tikrus leidimus, atlikti kitus veiksmus, dėl kurių šalys susitaria⁹⁶. M. Matonis taip pat nurodo, kad atidedamosios sąlygos (toliau šiame darbe bus vartojamas būtent šis terminas) reikalingos norint įvykdyti sandorį. M. Matonis įvardija tokias galimas atidedamųjų sąlygų grupes:

- 1) akcijų perleidimui turi būti gauti valstybės institucijų leidimai. Tai gali būti leidimas koncentracijai⁹⁷, atitinkamo sektoriaus, kuriame bendrovė veikia, veiklą prižiūrinčiuos institucijos leidimas (Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos⁹⁸, Lietuvos Radijo ir televizijos komisijos⁹⁹ *etc.*) ir kiti leidimai. Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės institucijų leidimo gavimą, kaip atidedamąją sąlygą, nurodo ir užsienio autoriai¹⁰⁰, be to, leidimo gavimas bei jo negavimo pasekmės reglamentuotos CK 6.202-6.203 straipsniuose;
- 2) akcijų perleidimui reikalingas trečiųjų asmenų sutikimas. Tokie reikalavimai gali būti įtvirtinti finansavimo sutartyse su bankais, sutartyse su pagrindiniais tiekėjais, pirkėjais *etc.*;
- 3) kitų acnininkų sutikimas perleisti akcijas, kaip tai numato ABĮ 47 straipsnis;
- 4) kai bendrovės patikrinimas atliekamas po sutarties pasirašymo, sutarties vykdymas priklauso nuo patikrinimo rezultatų;

---

⁹³ MARTINIUS, PH., *M&A: Protecting the Purchaser*, Kluwer Law International, 1996, p. 15.

⁹⁴ ARMALYTĖ, O., PAŽŪSIS, L., TEKORIENĖ, D., *Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian*, - Vilnius: Alma Littera, 1996, p. 119.

⁹⁵ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, 2007, p. 614.

⁹⁶ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 54.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr.: 30- 856.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas, Valstybės žinios, 2003, Nr.: 94- 4246.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, Valstybės žinios, 1996, Nr.: 71-1706.

¹⁰⁰ REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, 2007, p. 614.

5) pareiškimų ir garantijų atitikimas tikrovei sutarties vykdymo (sandorio užbaigimo) momentu¹⁰¹.

Visos šios sąlygos turi būti įvykdytos, kad šalys galėtų įvykdyti akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, t.y. užbaigti sandorį, todėl atidedamosios sąlygos laikytinos sutarties įvykdymo prielaida.

Civiliniame kodekse taip pat yra reglamentuotos atidedamosios sąlygos. CK 6.30 straipsnio 3 dalis nustato, kad „sąlyginės prievolės gali būti su atidedamąją ir su naikinamąją sąlyga“. Anot V. Mikelėno, „sutartis yra vienas iš prievolių atsiradimo pagrindų¹⁰²“. Sudariusios akcijų pirkimo – pardavimo sutartį šalys sukuria priešpriešines prievoles – pardavėjo prievolę perduoti nuosavybės teisę į akcijas, o pirkėjo prievolę sumokėti už tai akcijų kainą. Šalims akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje numačius atidedamąsias sąlygas, jų įvykdymas yra susiejamas būtent su pardavėjo pareigos perduoti nuosavybės teisę ir atitinkamai pirkėjo pareigos sumokėti akcijų kainą. Jei atidedamosios sąlygos yra įvykdomos, atsiranda pardavėjo pareiga perduoti nuosavybės teisę ir pirkėjo pareiga sumokėti kainą. Jei kuri nors atidedamoji sąlyga nėra įvykdoma, šalys turi tris pasirinkimus:

- 1) šalių priešpriešinės pareigos neatsiranda ir sutartis nutraukiama;
- 2) šalys pratęsia atidedamosios sąlygos įvykdymo terminą;
- 3) šalys susitaria, kad atidedamoji sąlyga nebus taikoma ir nusprendžia vykdyti sutartį net ir be šių sąlygų atsiradimo.

Kadangi akcijų pirkimo – pardavimo sutartis, kaip ir visos pirkimo – pardavimo sutartys¹⁰³, yra konsensualinė, tai ji laikoma sudaryta nuo to momento, kai sutarties šalys susitaria dėl esminių sutarties sąlygų. Tai reiškia, kad sutarties šalių teisės ir pareigos atsiranda nuo sutarties sudarymo. CK 6.30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „prievolė yra sąlyginė, kai jos atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su tam tikros aplinkybės buvimu ar nebuvimu ateityje“. Pažodžiui aiškinant šią normą darytina išvada, kad prievolės nėra tol, kol neatsiranda sąlyga. Tokį aiškinimą nei paneigia, nei patvirtina šios normos komentaras¹⁰⁴. Jei laikyti, kad sąlyginės prievolės nėra tol, kol neatsiranda sąlyga, toks aiškinimas sukurtų teisinį neapibrėžtumą. Manytina, kad, nors pažodinis Civilinio kodekso aiškinimas ir leistų

---

¹⁰¹ *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006, p. 43-44.

¹⁰² MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 192.

¹⁰³ AMBRASIENĖ, D. ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 276.

¹⁰⁴ MIKELĖNAS, V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003, p. 53-54.

daryti kitokią išvadą, sąlyginis prievolės pobūdis atideda ne prievolės atsiradimą, o jos vykdymą. Tokios pat nuomonės laikosi ir V. Mikelėnas: „Žodžių „atsiradimas“ ir „pasibaigimas“ įstatyme jokių būdu nereiškia, kad kol tam tikra sąlyga nėra atsiradusi, prievolė apskritai neegzistuoja arba ji apskritai išnyksta, kai tam tikra sąlyga atsiranda. Šie įstatyme vartojami terminai reiškia, kad tam tikras šalis siejantis teisinis santykis, t.y. prievolė, egzistuoja, tačiau ji negali būti priverstinai įvykdyta iki atsirandant ar atsiradus tam tikrai sąlygai¹⁰⁵“.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, darytina išvada, kad sudarydamos akcijų pirkimo – pardavimo sutartį šalys sukuria tarpusavio teises ir pareigas, o numatydamos atidedamasias sąlygas jos atideda ne šių pareigų atsiradimą, o jų vykdymą. Taigi, atidedamosios sąlygos akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje yra tam tikrų šalių įsipareigojimų visuma, iki visų jų įgyvendinimo momento atidedanti pardavėjo pareigos perduoti nuosavybės teisę į akcijas ir pirkėjo pareigos sumokėti akcijų kainą vykdymą.

---

¹⁰⁵ MIKELĖNAS V., *Prievolių teisė. Pirmoji dalis* – Vilnius: Justitia, 2002, p. 84.

Išvados

1. Ketinimų protokolą galima laikyti tam tikra preliminaria akcijų pirkimo – pardavimo sutartimi. Tačiau vien šia funkcija ketinimų protokolai neapsiriboja. Jis taip pat yra organizacinio pobūdžio dokumentas, nustatantis sandorio sudarymo etapus, be to, ketinimų protokolai yra teisinis pagrindas pirkėjui atlikti bendrovės patikrinimus bei įpareigojantis pirkėją neatskleisti patikrinimų metu sužinotos informacijos.
2. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje galima išskirti du jos dalykus: formalųjį – akcijas – kurio nurodymo sutartyje pakanka, kad akcijų pirkimo – pardavimo sutartis galiojotų, ir realųjį – pačią bendrovę – kuris yra reikšmingas sutarties aiškinimui.
3. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse praktika išvystė savitą prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą – dalies kainos sumokėjimą į depozitą. Šis prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas gina pirkėjo interesus ir užtikrina, kad pardavėjui pažeidus savo prievoles pagal akcijų pirkimo – pardavimo sutartį, bus galima įvykdyti sutartyje numatytas to pasekmes.
4. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse numatomi pareiškimai ir garantijos nėra nei teisinis transplantas, nei praktikos suformuotas *sui generis* institutas, o yra specifinės praktikos suformuotos sutarties sąlygos su sutartyje numatytomis jų pažeidimo pasekmėmis.
5. Sandorio užbaigimas yra praktikos standartizuota sutartinė nuostata, reglamentuojant sutarties įvykdymo laiką, vietą bei tvarką, ir įforminama specialiu sutarties šalių susitartu dokumentu – sandorio užbaigimo protokolu.
6. Sandorio užbaigimo protokolo reikšmė visų pirma yra tam tikrų su sandoriu susijusių aplinkybių (pareiškimų ir garantijų teisingumo, atidedamųjų sąlygų įvykdymo, akcijų nuosavybės teisės perdavimo, kainos ar jos dalies sumokėjimo) konstatavimas. Sandorio užbaigimo protokolas neatlieka ir, atsižvelgiant į įstatyminę nuosavybės teisės į akcijas perdavimo reglamentavimą, negali atlikti priėmimo – perdavimo akto funkcijos, tačiau sandorio užbaigimo protokolas gali atlikti pakvitavimo, kaip pirkėjo prievolės sumokėti kainą įvykdymo patvirtinimo, funkciją.
7. Atidedamosios sąlygos akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje yra tam tikrų šalių įsipareigojimų visuma, iki visų jų įgyvendinimo momento atidedanti pardavėjo pareigos perduoti nuosavybės teisę į akcijas ir pirkėjo pareigos sumokėti akcijų kainą (ar jos dalį) vykdymą.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo;
2. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas, Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626;
3. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas, Valstybės žinios, 2003, Nr.: 94- 4246;
4. Darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569;
5. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr.: 64-1914);
7. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr.: 30- 856;
8. Lietuvos Respublikos čekių įstatymas, Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-852;
9. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, Valstybės žinios, 1996, Nr.: 71-1706;
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2003, Nr.: 107-4810;
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl uždarytų akcinių bendrovių akcininkų - nematerialių akcijų savininkų asmeninių vertybinių popierių sąskaitų tvarkymo ir materialių akcijų savininkų registravimo uždarosiose akcinėse bendrovėse taisyklių patvirtinimo“, Valstybės žinios, 2004, Nr.: 132- 4761.

Specialioji literatūra

1. AMBRASIENĖ, D. *et al. Civilinė teisė. Prievolių teisė.: vadovėlis: trečioji laida.* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006;

2. ARMALYTĖ, O., PAŽŪSIS, L., TEKORIENĖ, D., Anglų kalbos mokomasis žodynas - English Dictionary for Speakers of Lithuanian, - Vilnius: Alma Littera, 1996;
3. BRADGATE, R., *Commercial Law. Third edition.* London: Butterworths, 2000;
4. GOODE, R., *Commercial Law. Third edition.* London: Penguin Books, 2004;
5. HOOKE, J. C., *M & A – a practical guide to doing the deal*, John Wiley & Sons, 1996;
6. KIRŠIENĖ, J., KERUTIS, K., Verslo perleidimas akcijų ar įmonės perdavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė, *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 3(81);
7. KUODIS, M., Kertiniai įmonės pirkimo – pardavimo sutarties aspektai, *Juristas*, 2007, Nr. 11;
8. LAJOUX, A. R., ELSON, CH. M., *The Art of M&A Due Diligence*, McGraw-Hill Professional, 2000;
9. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2009-04-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt>>.
10. MARTINIUS, PH., *M&A: Protecting the Purchaser*, Kluwer Law International, 1996;
11. MAYSON, S., FRENCH, D., RYON, CH., *Company Law, 2008-2009 edition*, - Oxford: Oxford University Press, 2008;
12. MIKELĖNAS, V., VILEITA, A., TAMINSKAS, A., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos – Vilnius: Justitia, 2001;
13. MIKELĖNAS, V., BARTKUS, G., MIZARAS, V., KESERAUSKAS, Š., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys* – Vilnius: Justitia, 2001;
14. MIKELĖNAS, V., Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas – Vilnius: Justitia, 2003;
15. MIKELĖNAS, V., *Prievolių teisė. Pirmoji dalis* – Vilnius: Justitia, 2002;
16. NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S., *Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas* – Vilnius: Justitia, 1999;
17. PILIPAITĖ, R., Įmonės pirkimas-pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas, *Juristas*, 2005, Nr. 11;

18. REED, S. F., LAJOUX, A. R., NESVOLD, H. P., *The Art of M&A, fourth edition*, - New York: McGraw-Hill, 2007;
19. *Sutarčių žinynas* – Vilnius: UAB „Verslo žinios“, 2006;
20. WOOD, PH., R., *Law and practice of international finance*, London: Sweet & Maxwell, 2008;
21. WOOD, PH., R., *Law and practice of international finance*, London: Sweet & Maxwell, 1980;

Praktinė medžiaga

1. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Manage Holding“ v. V.B., R.B., M.B., K.S., M.T., N.B., Nr. 2A-330/2008.

Travaux préparatoires

1. Lietuvos teisininkų draugijos Jaunųjų teisininkų skyriaus konferencijos „Kaip paruošti verslą pardavimui ir pelningai jį parduoti“ medžiaga, 2008 m. lapkričio 19 d., Vilnius.

Santrauka

Magistro darbe kaip verslo įsigijimo (pardavimo) būdas nagrinėjama uždarnosios akcinės bendrovės kontrolinio akcijų paketo pirkimo – pardavimo sandoris. Darbe tyrinėjami tiek ikisutartiniai šalių santykiai, tiek pačios akcijų pirkimo – pardavimo sutarties nuostatos. Akcijų pirkimo – pardavimo sutartis analizuojama kaip praktikos standartizuota šios sutarties forma.

Nagrinėjant šį sandorį analizuojama specifinių tiek sandorio, tiek pačios akcijų pirkimo – pardavimo sutarties institutų kilmė, teisinė reikšmė bei vieta Lietuvos teisinėje sistemoje. Darbe pateikiamas ketinimų protokolo įvertinimas bei kvalifikavimas, aprašomas bendrovės patikrinimas ir jo reikšmė, analizuojama, kas laikytina akcijų pirkimo – pardavimo sutarties dalyku, aprašomi bei įvertinami kainos nurodymo sutartyje ir jos sumokėjimo būdai, aptariama pareiškimų ir garantijų instituto kilmė, jo reikšmė akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje bei vieta Lietuvos teisės sistemoje, taip pat analizuojamas sandorio užbaigimas, bei nurodoma, koks Lietuvos teisės institutas akcijų pirkimo – pardavimo sutartyse yra vadinamas šiuo terminu, be to įvertinama atidedamųjų sąlygų teisinė reikšmė.

Summary

The Transaction on Sale – Purchase of the Controlling Block of Shares of the Close Company

In the master paper the transaction on sale – purchase of the controlling block of shares of the close company as a way of the acquisition (sale) of the business is analysed. The pre-contractual relations of the parties as well as the provisions of the agreement on the sale – purchase of the shares itself are examined in the paper. The agreement on sale – purchase of the shares is analysed as a form of the agreement standardised by the practise.

While analysing the aforementioned transaction, the origin, legal meaning and place in the legal system of Lithuania of the specific institutes of the transaction as well as of the agreement are examined. In the paper the valuation and legal qualification of the letter of intent, the description and meaning of the due diligence are also presented, the subject matter of the agreement on sale – purchase of the shares is analysed, the description and valuation of the ways of stipulation of the payment and settlement are presented, the origin of the representations and warranties, it's meaning in the agreement on sale – purchase of the shares as well as the place in the legal system of Lithuania is presented, the closing of the transaction is analysed and the qualification which Lithuanian legal institute stands for the term of closing of the transaction in the agreements on sale – purchase of the shares, and evaluation of the legal meaning of the conditions precedent is presented.